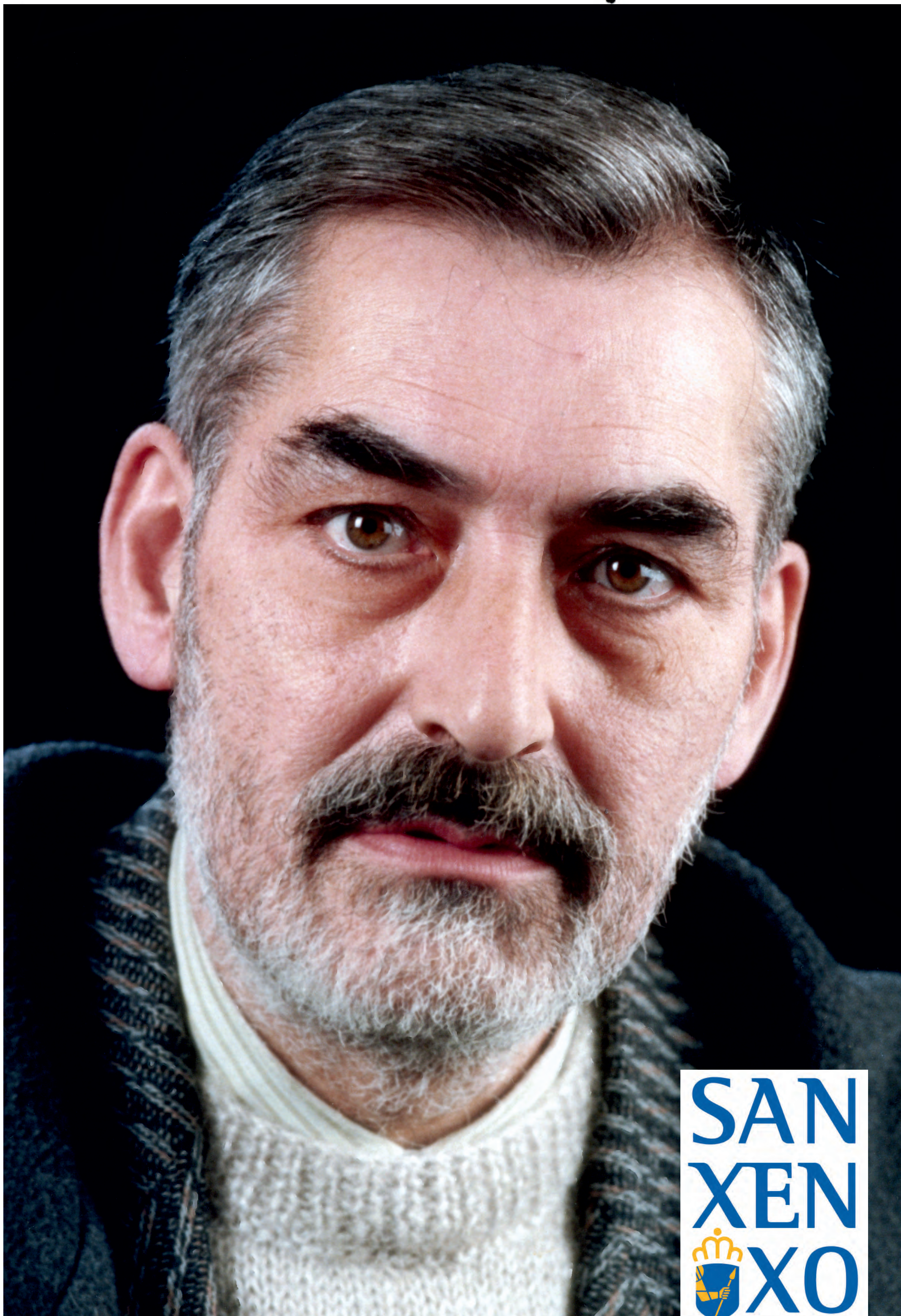

Manuel María

Letras Galegas 2016

Manuel María

Letras Galegas 2016

Este ano 2016 dedícaselle o Día das Letras Galegas a Manuel María, un dos escritores galegos máis prolíficos, activos e comprometidos dos últimos tempos.

Publicou máis de cincuenta libros de poesía, máis dun milleiro de artigos xornalísticos, trinta ensaios, quince obras narrativas, e vinte pezas teatrais; e ten aínda moita obra inédita.

Toda a súa obra reflicte o seu amor ao país, Galiza; á súa terra, a Terra Chá; á súa compañeira, Saleta; á natureza, á xente, ás cousas cotiás... Dedicoulle unha especial atención aos nenos e nenas con poemarios, contos, obriñas teatrais...

Moitos dos seus traballos foron traducidos a outros idiomas: catalán, euskera, castelán, inglés, ruso, bretón, portugués ...

Con esta exposición queremos homenaxear a Manuel María e contribuír a dar a coñecer a súa vida e a súa obra.

CARNÉ DE IDENTIDADE

*Eu son Manuel María.
Nacín no 29, o 6 de Outono,
en Outeiro de Rei da Terra Chá.
Son dunha caste rexa de labregos
fieles á súa terra e ao seu Deus.*

Agora son un namorado.

*Eu son Manuel María,
cantor da Terra Chá que algunhos din.
Cantor da Terra Chá que leva un
clavada nas entrañas, penso eu.*

*Eu son Manuel María,
labrego con algo de poeta.
Por eso gardo as albas
no fondo dos meus ollos
e ando de vagar o meu camiño,
e pídolles ás cousas a súa tenrura
e aos homes pídolles verdade.*

*Non teño máis tarefa:
son unha humilde folla que salaia
na noite escura movida polo vento.
Eu son Manuel María,
un son tan só, lonxano e feble.*

(DOCUMENTOS PERSOAIS, 1958)

“... Dicar Manuel María é dicir honestidade, congruencia, xenerosidade, tolerancia, bondade, sabedoría, autenticidade, firmeza, exemplaridade,...; dicir Manuel María é dicir compromiso coa dor, coa anguria, co sufrimento das nosas xentes, labregos, mariñeiros, obreiros emigrantes...; dicir Manuel María é dicir Outeiro de Rei, Terra Cha, Galiza, nacións oprimidas do mundo...; dicir Manuel María é dicir vento, carpaza, castiñeiro, río, suco, fouce, sementeira, terra, carballo...; dicir Manuel María é dicir paixón, amor e fidelidade a Galiza, centro, móbil, eixo e razón de ser dos seus traballos e dos seus días”.

CAMILO GÓMEZ TORRES “MANUEL MARÍA: OS TRABALLOS E OS DÍAS”, 2001

Manuel María

Letras Galegas 2016

BIOGRAFÍA

Manuel María Fernández Teixeira

Nace en Outeiro de Rei da Terra Chá (Lugo) o 6 de outubro de 1929, no seo dunha familia labrega acomodada.

Comeza a escola en Outeiro en plena guerra civil e logo prepara en Rábade o ingreso no Instituto cun mestre que dedica as tardes dos sábados a ler e comentar textos poéticos galegos.

Inicia o Bacharelato no curso 1942-43 no Instituto Masculino de Lugo. Antes de rematar o primeiro curso, en maio de 1943, morre o seu pai e faise cargo da súa educación o seu tío paterno, párroco de San Froilán e profesor de Filosofía no Instituto Feminino. Continúa os estudos como interno nos Maristas e no 1947-48 regresa ao Instituto para rematar o bacharelato.

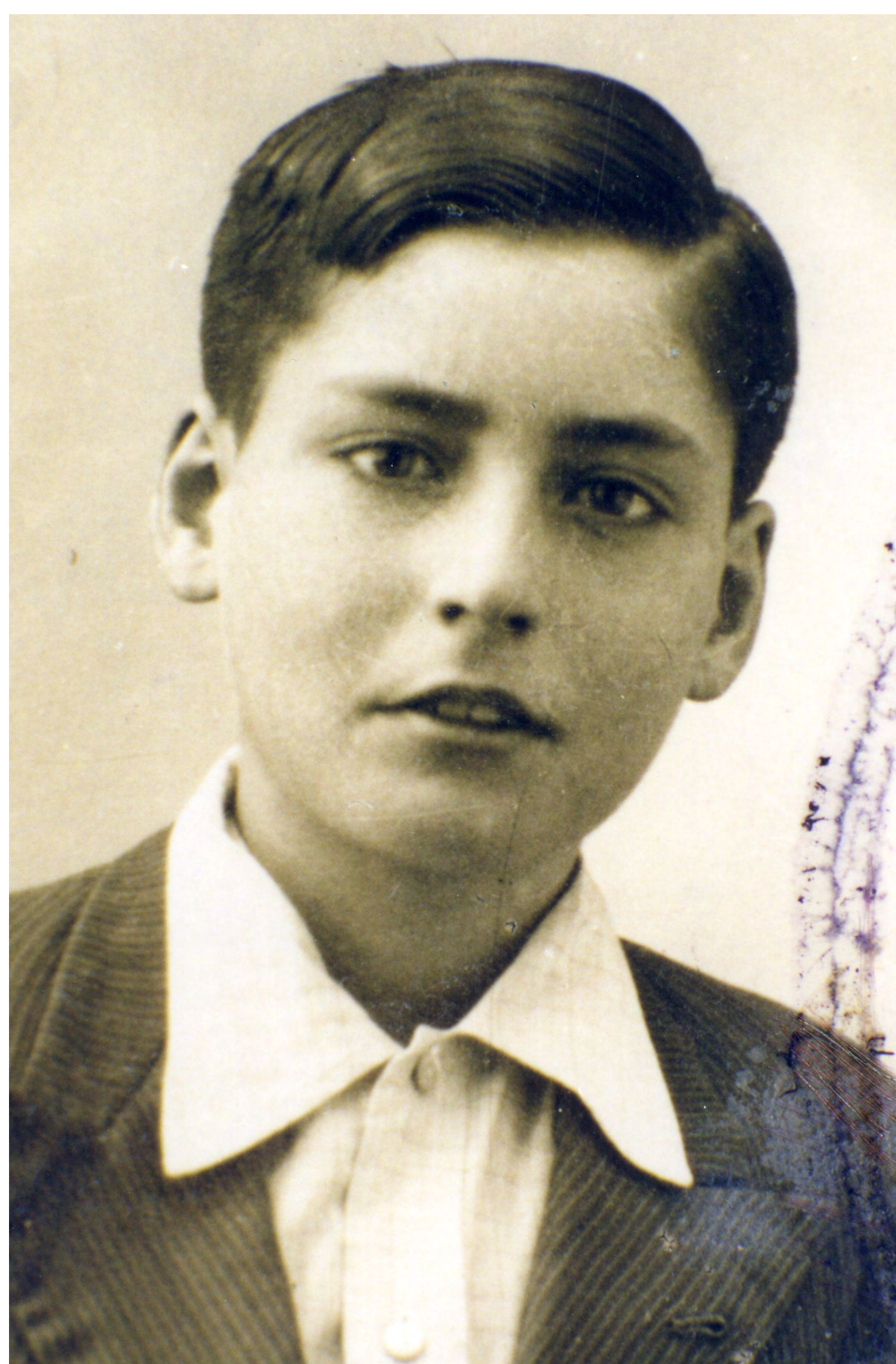
En 1949, con só dezanove anos, pronuncia a súa primeira conferencia no Círculo das Artes de Lugo. Intégrase no faladoiro do café Méndez Núñez, convidado polo poeta Luis Pimentel, na que participan tamén Ánxel Xohán, Ánxel Fole, Ramón Piñeiro, Aquilino Iglesia Alvariño, Álvaro Cunqueiro ou Carballo Calero. Edita a revista Xistral -onde publica os seus primeiros versos en galego-, e escribe o seu primeiro poemario, “Muiñeiro de brétemas”, que sairá ao ano seguinte na colección Benito Soto, de Pontevedra. Matricúlase por libre en Filosofía e Letras na Universidade de Santiago de Compostela, estudos que abandona ao ano seguinte para comezar Dereito (1951).

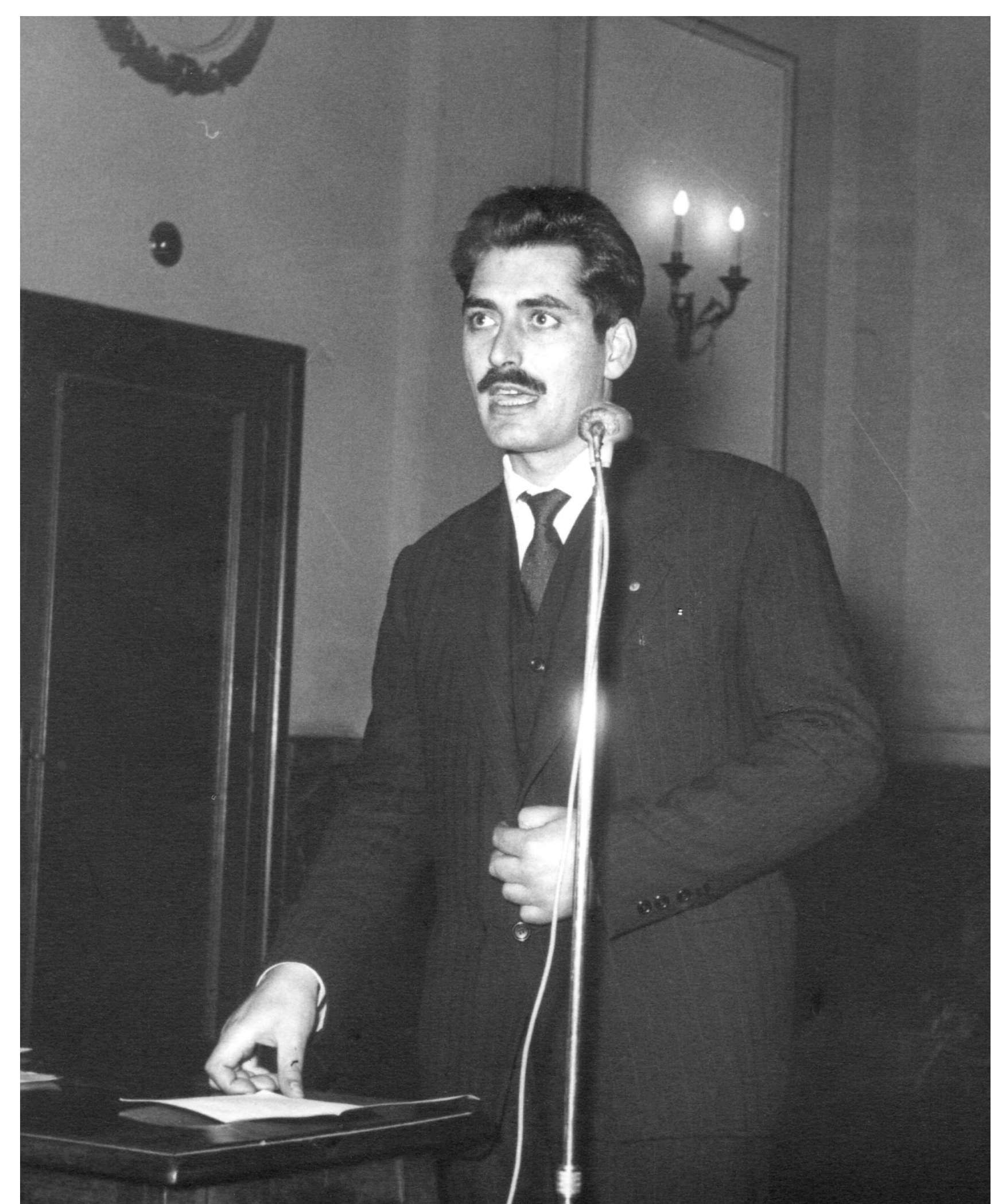
Casa de Hortas, casa natal do poeta, actualmente sede da Fundación Manuel María.

Manuel María cos pais e irmáns, 1940.

Aos 11 anos

1950

Manuel María

Letras Galegas 2016

BIOGRAFÍA

Fai o servizo militar en Parga e en Compostela, onde coincide con Uxío Novoneyra. Na cidade de Compostela manterá unha grande relación cos intelectuais galeguistas, especialmente con Otero Pedrayo e Carlos Maside cos que participa no faladoiro do café Español.

En 1952 crea a Editorial Xistral en Lugo.

En 1953, xa liberado do servizo militar, inicia os estudos e prácticas de Procurador dos tribunais en Lugo. Publica o seu segundo poemario e gaña o Premio Castelao de Poesía do Centro Galego de Bos Aires. Escribe a primeira redacción de “Terra Chá”.

Arredor de 1954 colabora na revista Alba e coñece a Méndez Ferrín e Bernardino Graña.

En Compostela con Maside, Uxío Novoneyra...

No faladoiro do café Méndez Núñez (Lugo, 1955).

PREGO DOS DEZANOVE ANOS

**...Eu son o druída de dezanove anos
que se enguedella no teu amor,
vermello de lameiras e de ermos,
perdidos nos no escuro dun castiñeiro
unha tarde fría do inverno**

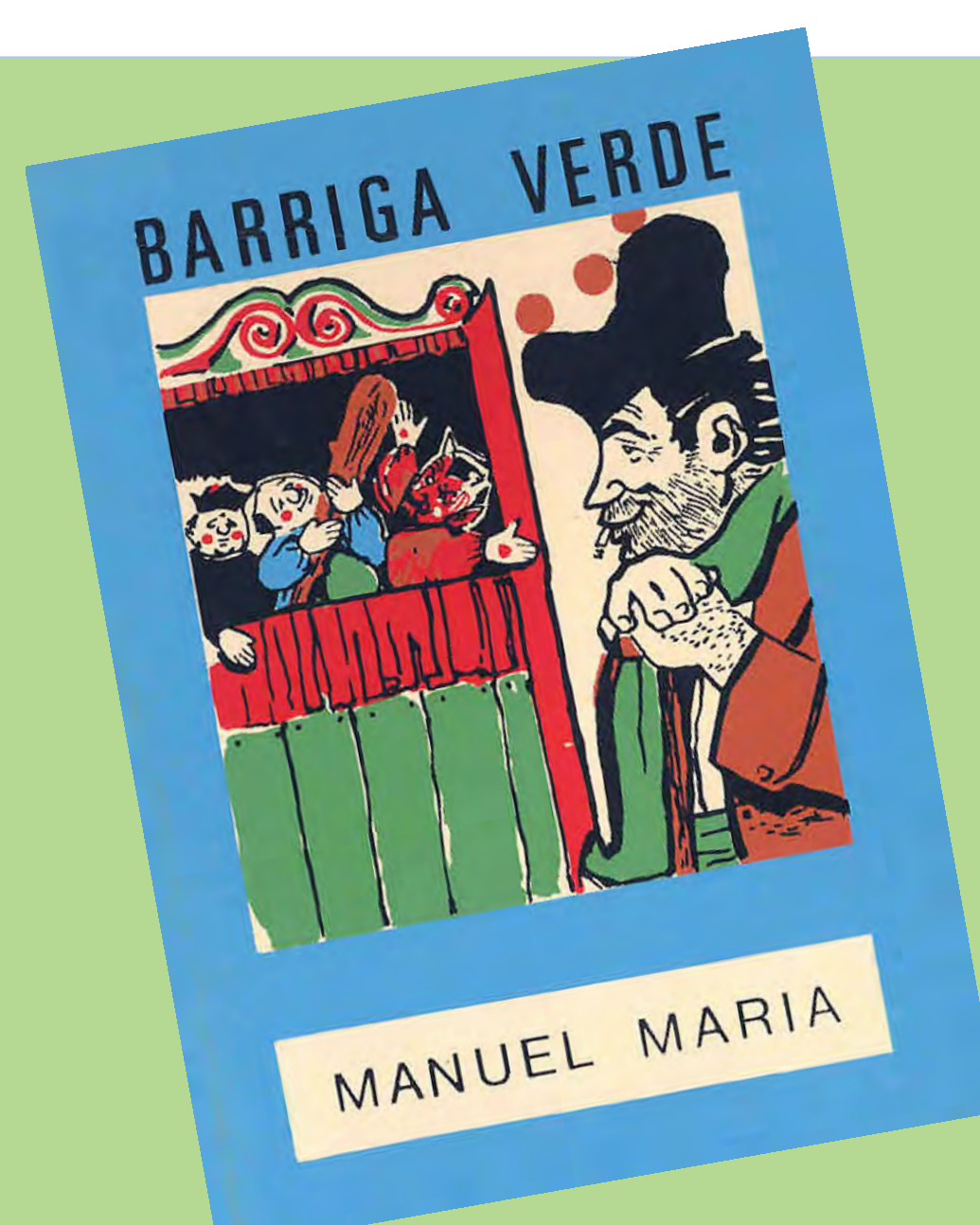
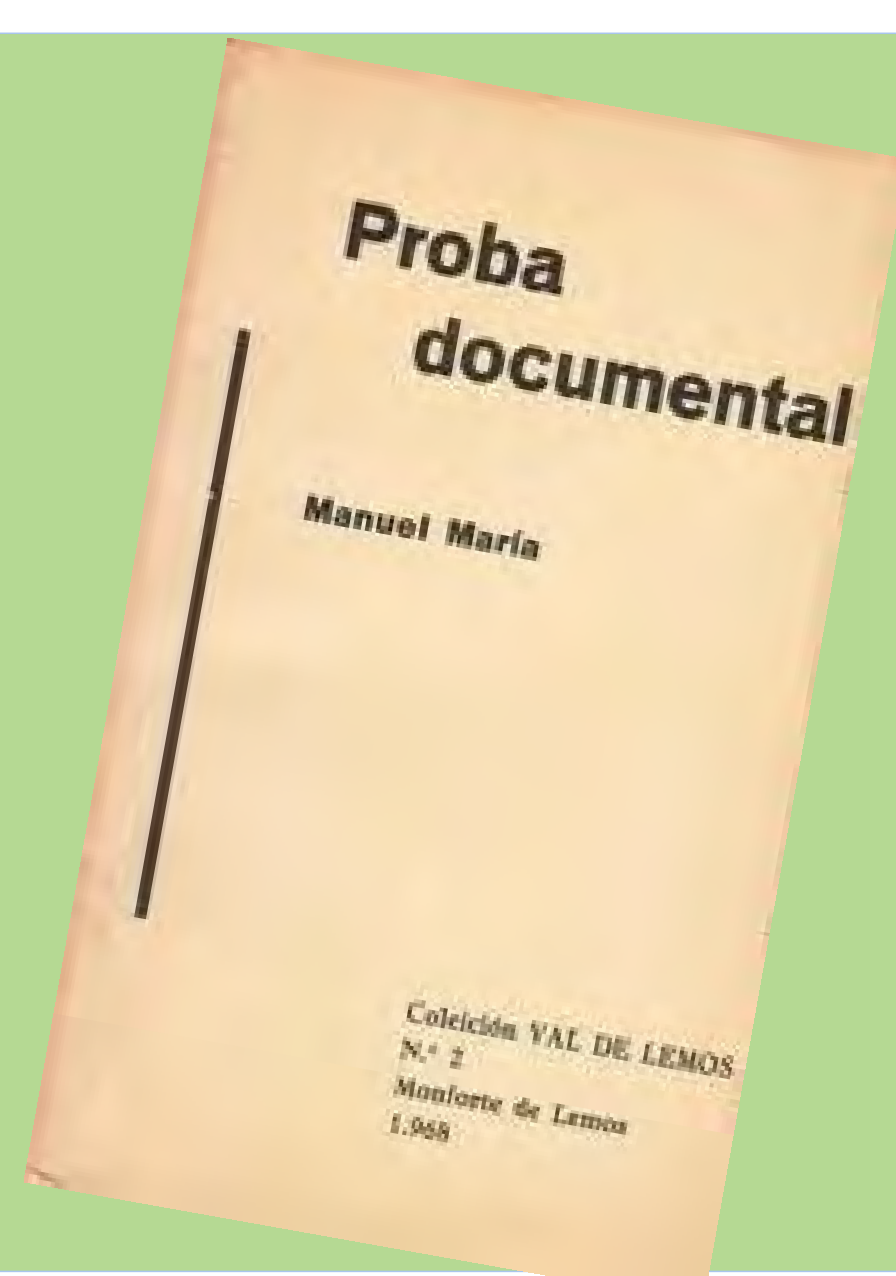
...

Muiñeiro de brétemas publicouse en 1950, cando Manuel María contaba só 19 anos. Esta obra ten un triple valor: é o primeiro libro que publica Manuel María, é a primeira obra que sae á luz dun poeta novo despois da guerra civil e é o texto que marca a aparición dunha nova corrente poética na lírica galega: a Escola da Tebra.

“... Hai homes que viven unha vida. Algúns, viven moitas vidas. O noso persoeiro pertence ao segundo grupo: o home, o poeta, o narrador, o dramaturgo, o xornalista, o mestre, o divulgador cultural, o político, o procurador dos tribunais, o editor o cidadán, o incansábel peregrino dos camiños da Galiza e do mundo... son un a un e todos xuntos Manuel María. Os máis notábeis e significativos acontecementos da vida galega nos seus ámbitos social, cultural e político da segunda metade do século XX poden ser contados desde o mirador da súa traxectoria vital...”

CAMILO GÓMEZ TORRES “MANUEL MARÍA: OS TRABALLOS E OS DÍAS”, 2001

Manuel María

Letras Galegas 2016

BIOGRAFÍA

En 1956 coñece a Saleta Goi e casan en Lugo tres anos máis tarde. Instálanse en Monforte de Lemos, onde o poeta exercerá a actividade profesional de Procurador ata a súa xubilación.

Entre 1959 e 1963 mantén unha grande relación co grupo de intelectuais de Ourense (Vicente Risco, Otero Pedrayo, Florentino L. Cuevillas...) e asiste ás primeiras reunións para reorganizar o nacionalismo galego. Intensifica a súa creación como poeta, narrador e dramaturgo. Desta época cómpre destacar “Documentos persoaes” (1958) e “Mar Maior” (1963).

Nestes tempos comprométese co nacionalismo e percorre o país participando en importantes acontecementos para a cultura galega: a presentación de Raimon e da Nova Canción Galega, a creación da colección de poesía Val de Lemos, a edición de discos en colaboración coa discográfica EDIGSA, a inauguración da Librería Xistral (1970)... e a súa voz é cada vez máis comprometida e combativa: “Versos para un país de minifundios”, “Versos para cantar en feiras e romaxes”, “Remol”, “Canciós do lusco ao fusco”...

Manuel María e Saleta o día do casamento

*A terra faise en ti,
Saleta, sutileza,
chama apaixonada
e transparente,
levidade de neve,
torrente e forza
de selva poderosa,
música do vento
entre abelairas,
raio máxico de lúa,
murmurio de regueiro,
flor de cerdeira
ou pinga de orballo
emocionada, tremendo
sobre o pálido rubor
da rosa namorada.*

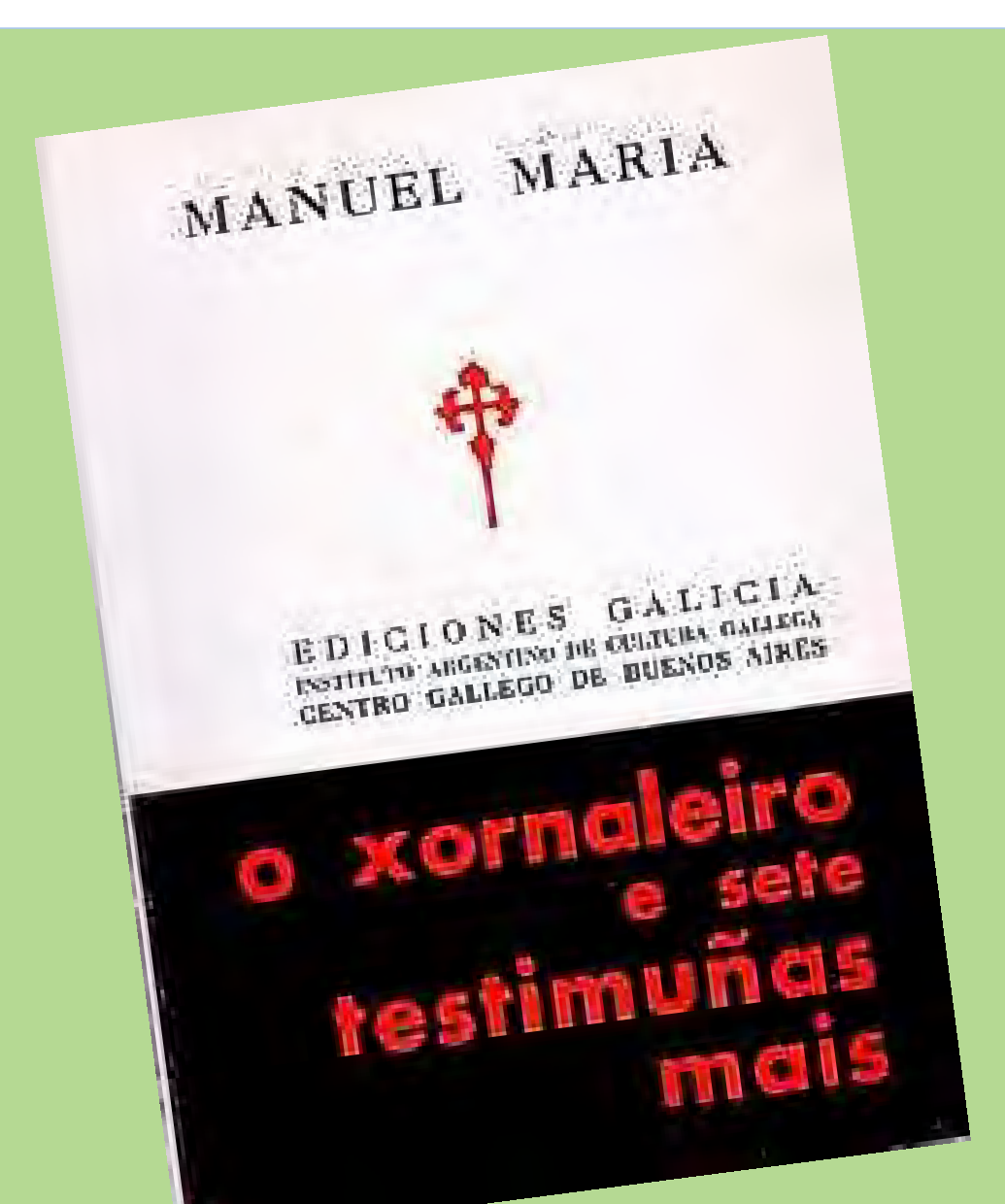
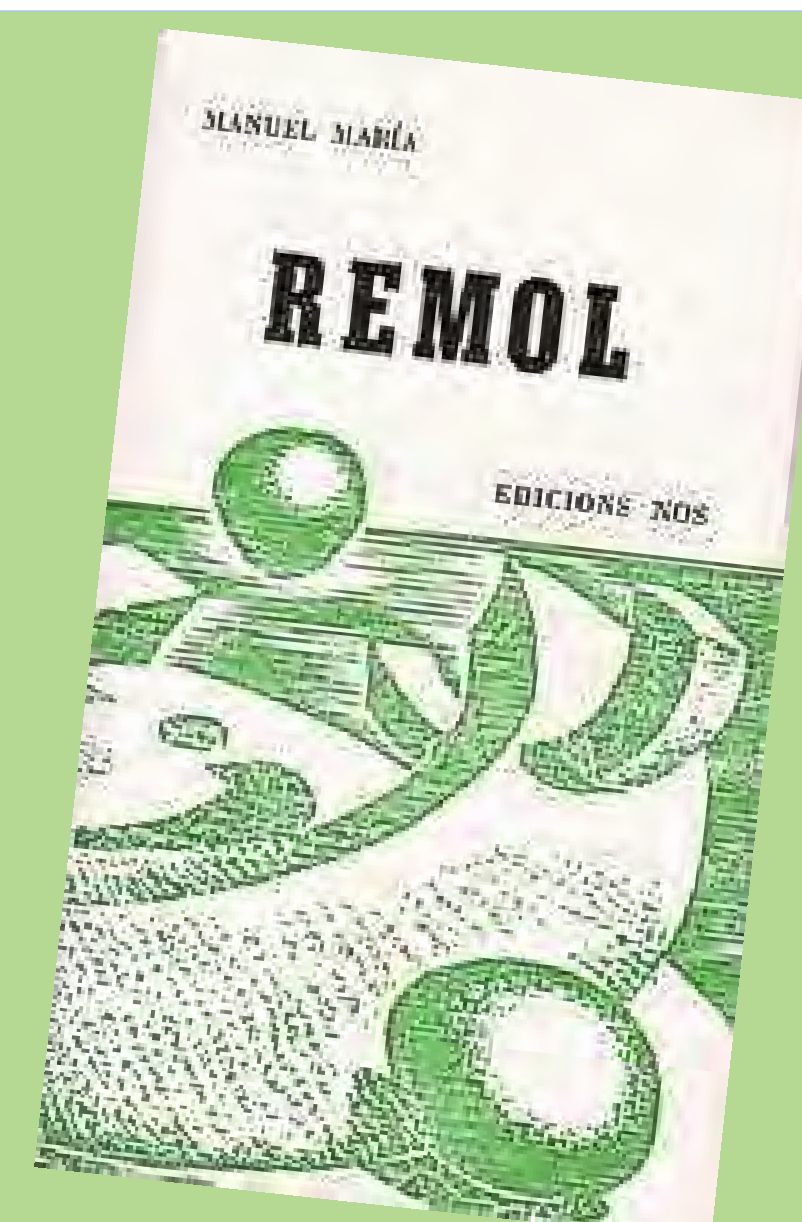
OS LONXES DO SOLPOR (1993)

Manuel María e Saleta con Fermín Bouza Brey e Franco Grande.

Manuel María e Saleta na apertura da librería Xistral en Monforte de Lemos, setembro de 1970.

Manuel María

Letras Galegas 2016

BIOGRAFÍA

En 1970 foi elixido como membro correspondente da Real Academia Galega e en 1975 presentou a súa renuncia nunha carta pública pola ineficacia desta institución en defensa da lingua galega.

Dona a propiedade de Edicións Xistral ao recién creado Frente Cultural da AN-PG, organización da que era un activo militante.

A partir destes anos participa intensamente nas actividades de entidades como a Asociación Socio-Pedagóxica Galega ou a recién creada Asociación de Escritores en Lingua Galega e emprende tamén unha serie de viaxes que o levan a diversas partes de Europa. Recibe numerosas homenaxes, premios e recoñecementos.

En 1998 Manuel María e Saleta trasladan a súa residencia á cidade da Coruña, onde pasa os seus últimos anos e onde manterá unha tertulia no Kirs.

En 2003 ingresa como académico numerario na Real Academia Galega.

O 8 de setembro de 2004 morre na Coruña.

Despois do velorio no Panteón de Galegos Ilustres, o seu corpo foi trasladado a Outeiro de Rei.

Con Luís Soto e Celso Emilio Ferreiro, 1973

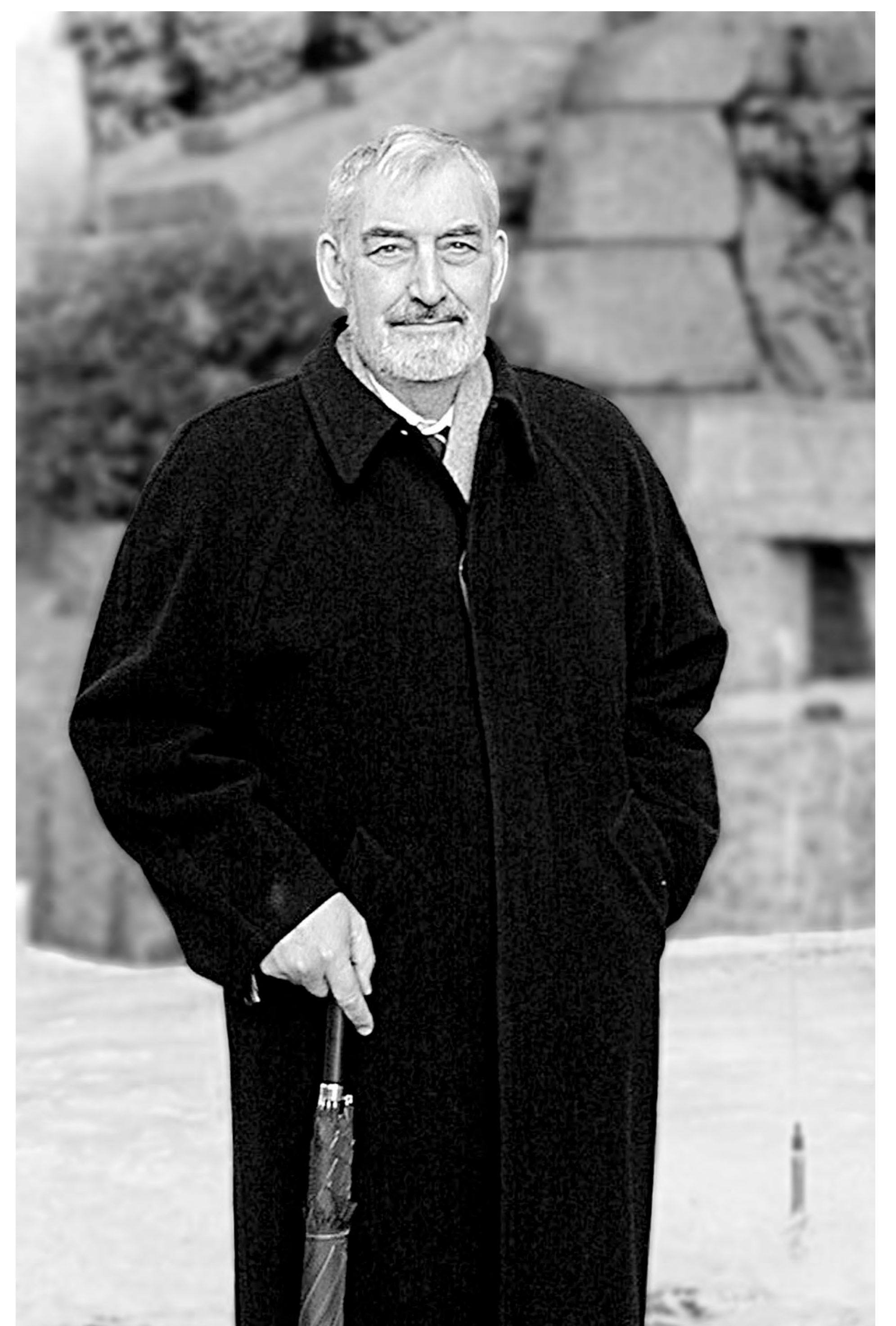
Con Saramago, 1989.

Na Irmandade Galega de Caracas, 1981.

Na cerimonia de entrada na Real Academia Galega.

Diante do monumento a Curros Enríquez (A Coruña).

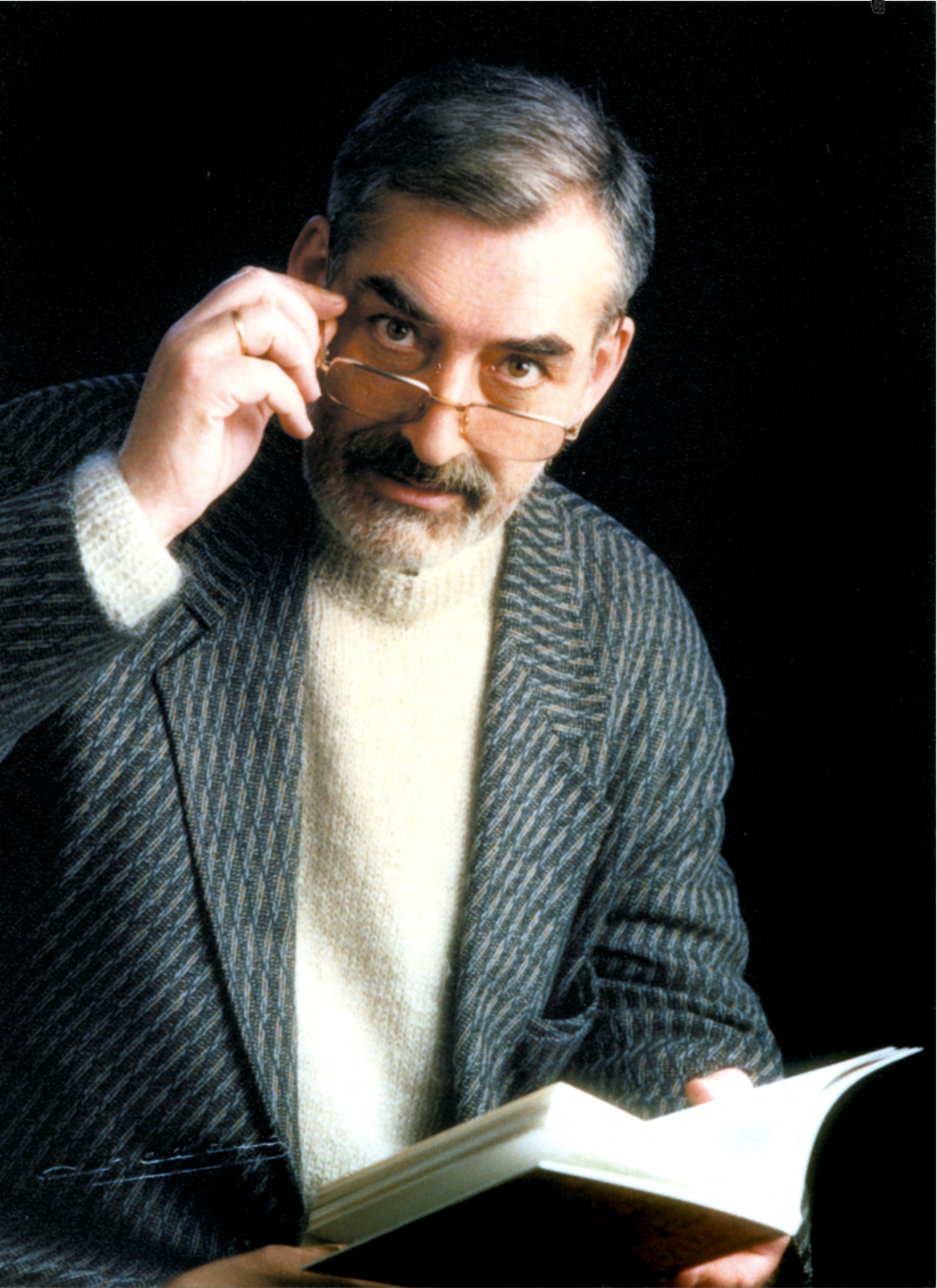
Na librería Xistral con Ernesto Cardenal (1997).

Manuel María

Letras Galegas 2016

OBRA

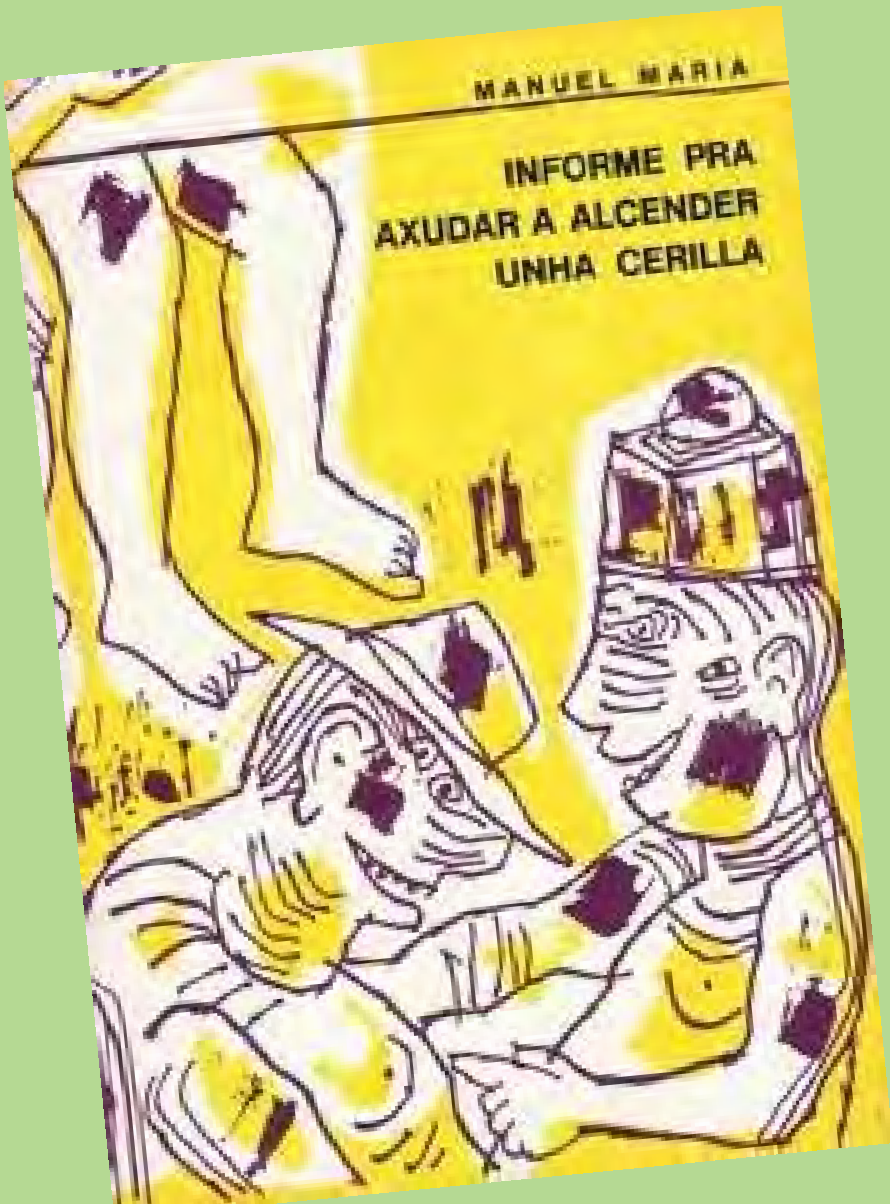
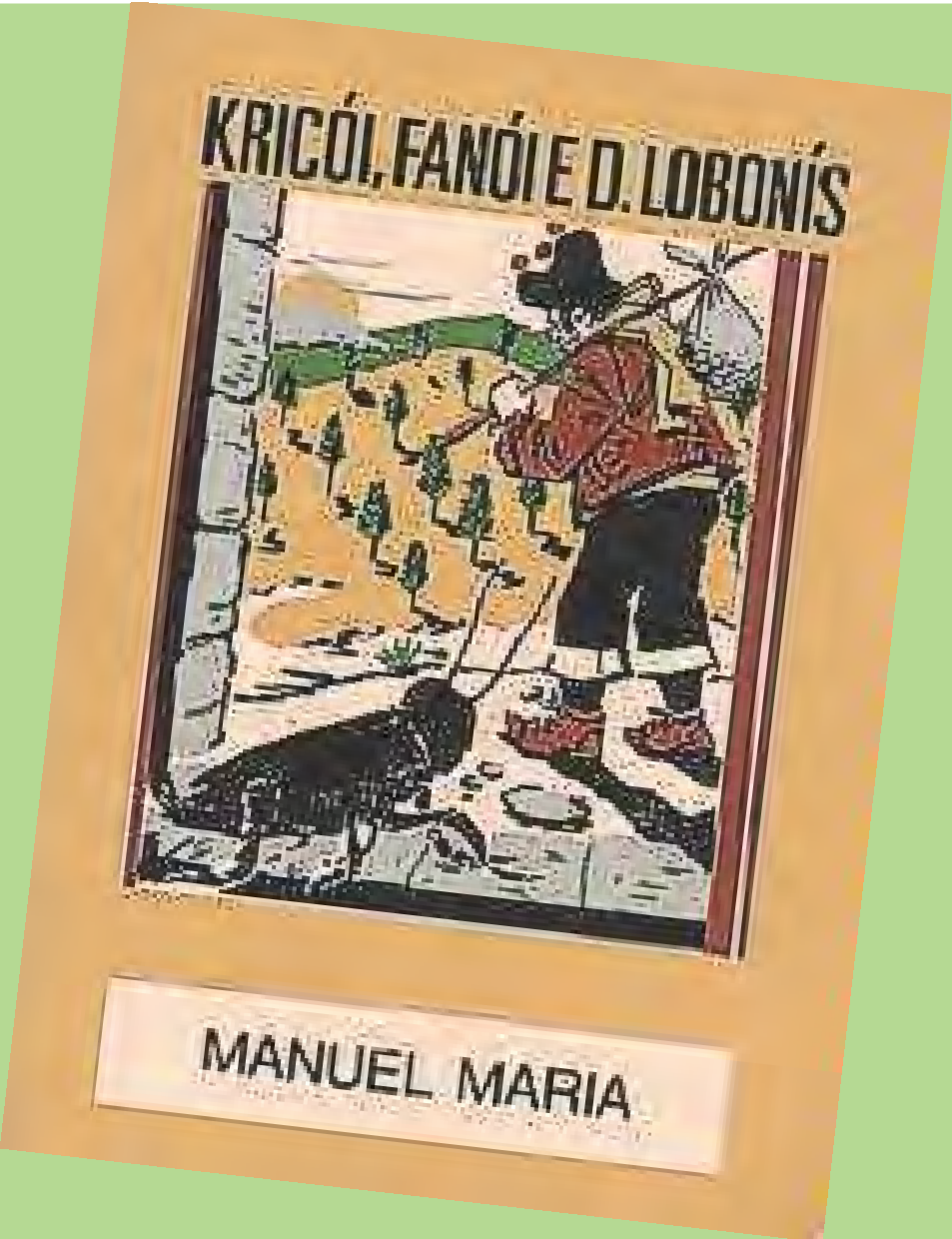

Manuel María é a voz máis caudalosa da segunda metade do século XX. Non houbo persoa nin acontecemento vital importante que non o levase a escribir un poema ou un relato: a súa nai, o seu amor, os amigos e amigas, os acontecementos da actualidade, os problemas da xente e do país, as cousas cotiás... Cultivou todos os xéneros literarios: narrativa, teatro, ensaio, xornalismo... pero sobre todo foi un grande poeta.

“... Escribín por un irreprimíbel afán de comunicación cos meus semellantes e por gañarlle un mínimo espazo á morte. A palabra falada lévaa o vento. A que se escribe, anque non se lea nunca, permanece viva mentres se conserve no soporte que a contén. ...”

MANUEL MARÍA. DISCURSO DE INGRESO NA REAL ACADEMIA GALEGA, A CORUÑA, 2003

CRONOLOXÍA		
POESÍA NARRATIVA TEATRO ENSAIO	<i>Muñeiro de brétemas</i> . Pontevedra: Gráficas Torres	1950
	<i>Cinco pequenos poemas</i> . Lugo: Antonio de Ron	1952
	<i>Morrendo a cada intre</i> . Lugo: Imp. La Voz de la Verdad	1954
	<i>Advento</i> . Ed. Galicia do Centro Galego de Bos Aires	1955
	<i>Terra Chá</i> . Lugo: Celta	1957
	<i>Libro de cantigas</i> . Lugo: [s.n.]	1958
	<i>Documentos personaes</i> . Lugo: Celta	1960
	<i>Libro de pregos</i> . Lugo: Celta	1961
	<i>Mar Maior</i> . Vigo: Galaxia	1962
	<i>Acusación Privada</i> (inédito)	1963
	<i>Versos frolecidos en louvanza de Fox</i> . Fox: Bahía	1965
	<i>Proba documental</i> . Monforte de Lemos: Fénix	1967
	<i>Os soños na gaiola</i> . Lugo: Cartonajes ANMI	1968
	<i>Versos pra un país de minifundíos</i> . Bos Aires: Nós	1969
	<i>Versos pra cantar en feiras e romaxes</i> . Montevideo: Patronato da Cultura Galega	1970
	<i>Remol</i> . Bos Aires: Nós	1971
	<i>Cancións do lusco ao fusco</i> . Monforte de Lemos: Xistral	1972
	<i>Palabras para lle dicir á propia terra</i> (inédito)	1973
	<i>99 poemas de Manuel María</i> . Porto: Razão Actual	1976
	<i>Odes dun tempo de paz e de alegría</i> . Porto: Razão Actual	1977
	<i>Aldraxa contra a xistra</i> . Xenebra: Roi Xordo	1978
	<i>Informe pra axudar a alcender unha cerilla</i> . Montevideo: Patronato da Cultura Galega	1979
	<i>Laio e clamor pola Breñaña</i> . Xenebra: Roi Xordo	1980
	<i>Seis pétalos de rosa en xeito de retrato</i> . Ed. do autor co pseudónimo Xohán Carneiro.	1981
	<i>Cantos rodados para alleados e colonizados</i> . Monforte de Lemos: Xistral	1982
	<i>Poemas ó outono</i> . Monforte de Lemos: Xistral	1984
	<i>Poemas para construír unha patria</i> . Santiago de Compostela: AN-PG	1985
	<i>O libro das baladas</i> . Santiago de Compostela: Follas Novas	1986
	<i>Catavento de neutróns domesticados</i> . Lugo: Alvarellos	1988
	<i>As rúas do vento coibe</i> . Monforte de Lemos: Xistral	1989
	<i>Cecais hai unha luz</i> (inédito)	1990
	<i>Brétemas do muíneiro e poema da neboa afe rollada</i> . Monforte de Lemos: Xistral	1991
	<i>Poemas da labrada estremecida</i> . Monforte de Lemos: Xistral	1992
	<i>Versos do lume e do vagalume</i> . Ourense: Galiza Editora	1993
	<i>Escolma de poetas de Outeiro de Rei</i> . Vigo: Xerais	1994
	<i>Cantigueiro do Orcellón</i> . O Carballiño: A. C. Avantar	1995
	<i>A luz resucitada</i> . A Coruña: AGAL	1996
	<i>O camiño é unha nostalgia</i> . A Coruña: Arrancada	1997
	<i>Oráculos para cavaliños do demo</i> . Ourense: Caixa Ourense	1998
	<i>Ritual para unha tribu capital do concello</i> . Ourense: Follas Secas	2000
	<i>As lucidas láas do outono</i> . A Coruña: Via Láctea	2001
	<i>Sonetas ao Val de Quiroga</i> . Concello de Quiroga	2002
	<i>Saturno</i> . Barakaldo: A. C. Rosalía de Castro. Ed. Bilingüe galego-éuscaro.	2003
	<i>Cancioneiro de Monforte de Lemos</i> . Concello de Monforte	2004
	<i>Homenaxe ao regato do Cepelo</i> . Ed. do autor, 1990.	2010
	<i>Compendio de orballos e incertezas</i> . Santiago de Compostela: El Correo Gallego	2012
	<i>Hinos pra celebrar ao século futuro</i> . Santiago de Compostela: Ed. Compostela	2015
	<i>Panxoliñas</i> . Guitiriz: Asociación Cultural Xermolos	
	<i>Antoloxía poética</i> . A Coruña: Espiral Maior	
	<i>Poemas a Compostela</i> . Santiago de Compostela: El Correo Gallego	
	<i>A primavera de Venus</i> . A Coruña: Espiral Maior	
	<i>Cantigas e cantos de Pantón</i> . Concello de Pantón	
	<i>Poemas para dicirlle a dúas lagoas</i> . A Coruña: Espiral Maior	
	<i>O Miño, canle de luz e neboa</i> . A Coruña: Espiral Maior	
	<i>Antoloxía poética</i> . Vigo: AS-PG/A Nosa Terra	
	<i>Sonetos á casa de Hortas</i> . A Coruña: Espiral Maior	
	<i>Cantos, coplas e romances de cega</i> . Lugo: Ophiusa	
	<i>MiniEscolma</i> . Ed. do autor	
	<i>Camiños de luz e sombra</i>	
	<i>Brétemas do muíneiro</i> . Pontevedra: Hipocampo amigo	
	<i>Obra poética completa I e II</i> . A Coruña: Espiral Maior	
	<i>Cancioneiriño de Valdeorras</i> . Carballo: A.C. Lumieira	
	<i>Elxias á miña vida pequeniña</i> . Vitalba: Instituto de Estudos Chairegos	
	<i>Cecais hai unha luz</i> . A Coruña: Fundación Manuel María	
	<i>Os lonxes do solpor</i> . Fundación Manuel María	

Manuel María

Letras Galegas 2016

OBRA

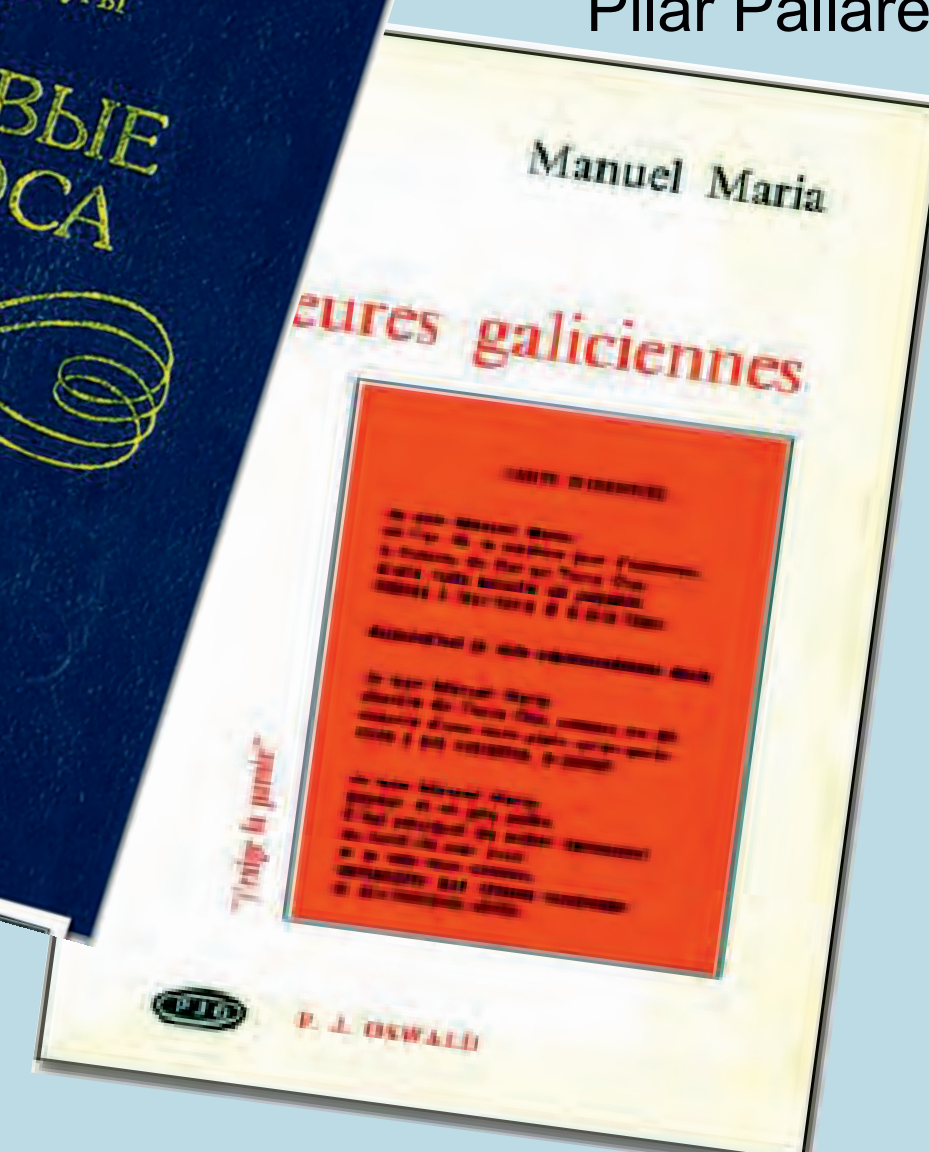
MANUEL MARÍA XORNALISTA

Manuel María tivo unha prolífica produción de artigos xornalísticos ao longo de toda a súa vida (1.425 artigos). Publicou en xornais e revistas galegas e de fóra como Alba, El Ideal Gallego, El Correo Gallego, El Progreso, Grial, A Nosa Terra... empregando diferentes pseudónimos, motivado, nalgúns casos, pola represión e a censura do réxime franquista

Escolma de cincuenta e nove artigos de pequeno formato publicados por Manuel María en xornais e revistas galegas desde o ano 1978 (Casa Museo Manuel María, 2015).

Participou na refundación do semanario A Nosa Terra no que publicou a colección de artigos *Andando a terra* (1977 a 1987) co pseudónimo de Manuel Horta Vilanova.

Manuel María con Pilar Pallarés

MANUEL MARÍA NO MUNDO
Hai obras de Manuel María en 11 idiomas diferentes: catalán, euskera, castelán, inglés, ruso, bretón, portugués ...

NA VOZ DOS MÚSICOS

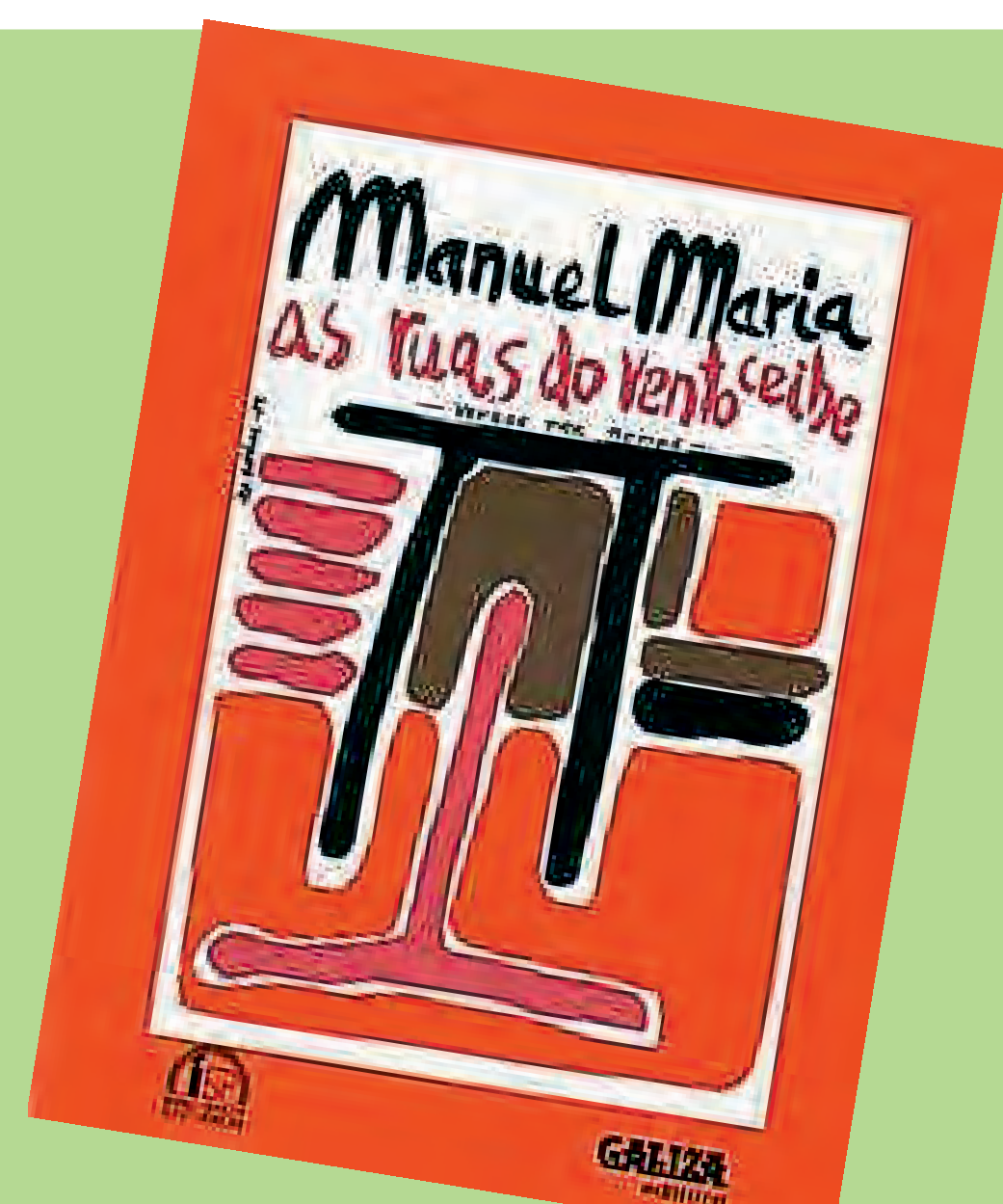
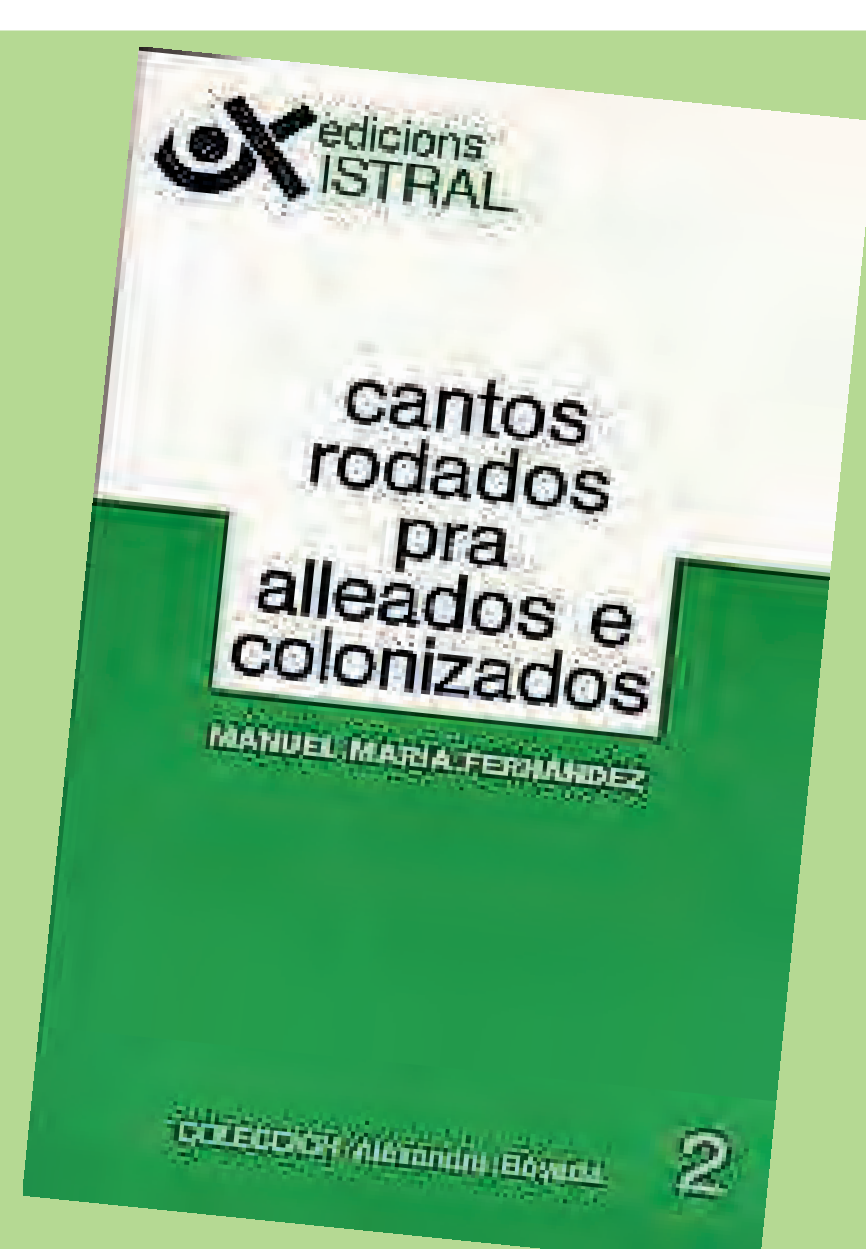
No ano 1968 naceu Nova Canción Galega, un movemento musical de especial relevancia na nosa historia que foi presentado por Manuel María no Cine Capitol de Compostela o 1 de decembro. A partir daquela altura, Manuel María converteuse nun dos poetas máis cantados por voces e grupos galegos: Fuxan os Ventos, Suso Vaamonde, A Quenlla, Maria Manoela, Uxía...

Manuel María e o grupo da Nova Canción Galega: Xerardo Moscoso, Vicente Araguas, Xavier e Benedicto (1968)

Cantando con Suso Baamonde na Homenaxe da Coruña (1995)

Manuel María

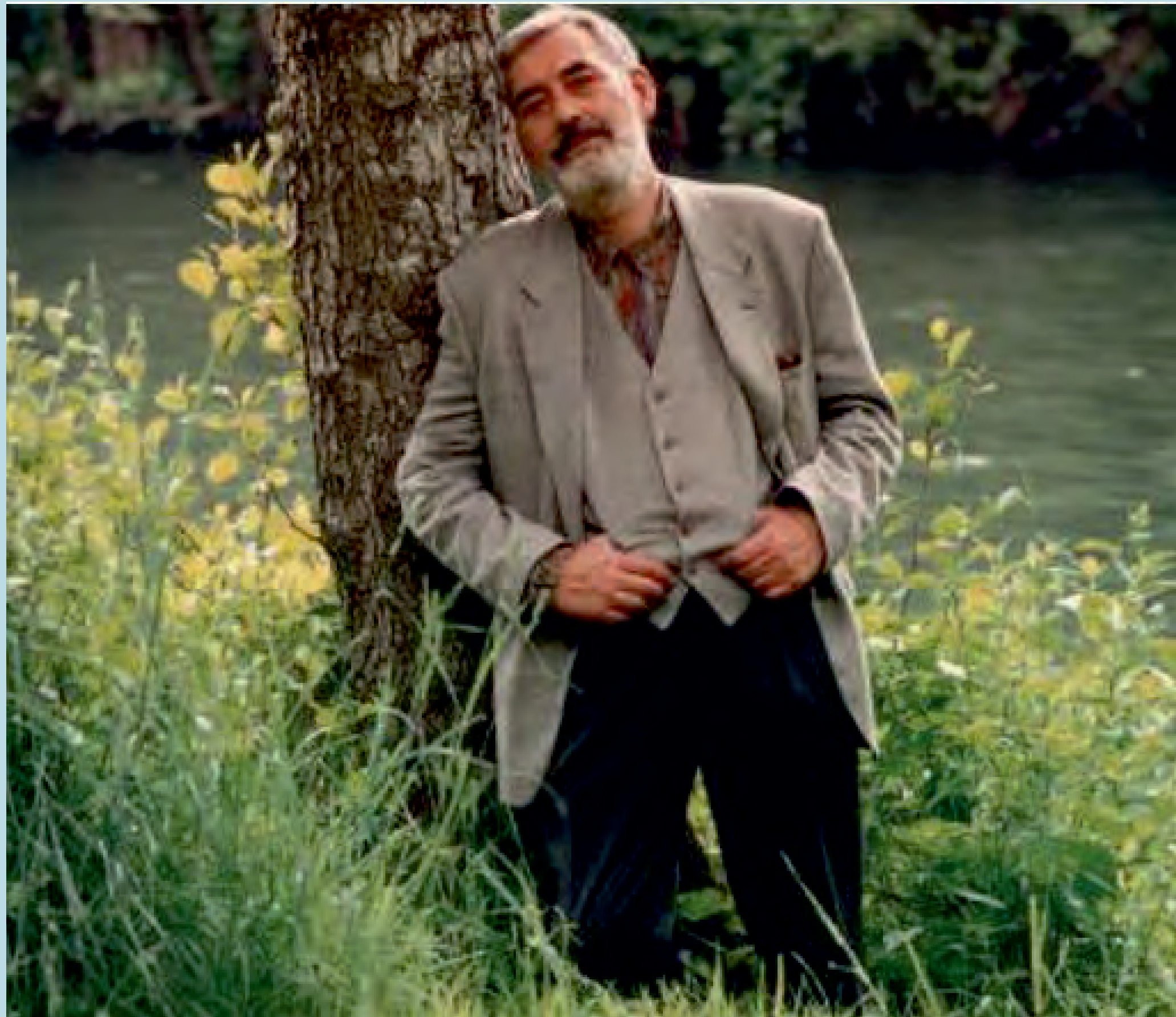
Letras Galegas 2016

A TERRA

A terra e a xente son para Manuel María unha unidade indisoluble, un espazo vital. A terra modela o carácter, os costumes e as maneiras de facer das persoas, e estas actúan sobre o medio para axeitalo ás súas necesidades.

A terra, a paisaxe e a xente de Manuel María son a terra, a paisaxe e a xente da súa tribo, Outeiro de Rei e, por extensión da Terra Chá, porque nela ten as súas raíces, pero non por elo renunciou a expresar a súa querencia polo resto do seu país, Galiza enteira.

Todas as paisaxes que Manuel María coñeceu e as terras que percorreu están presentes na súa escrita.

... A nosa paisaxe nativa acompañounos e acompáñanos sempre. Todos os días da nosa vida, sen faltar un, lembrámola de xeito apaixonado. Entendemos que un ser humano é, en esencia, un anaco de paisaxe posto en pé e camiñando...

Consideramos a Terra Chá o eido máis fermoso deste mundo. Fálanos de moitos xeitos, fondos e amantiños...

Manuel María "A TERRA CHA POESÍA E PAISAXE" (discurso lido o día 15 de febreiro de 2003, na RAG)

PEREGRINAXES

Aínda teño a esperanza

Aínda teño a esperanza de poder percorrer unha por unha todas as parroquias de Galiza, lugares e casais, andar porta por porta, dialogar persoa a persoa face a face, pois non hai tarefa máis urxente, fermosa, nidia e necesaria. Gastarei o meu corpo nos camiños ata ser po, seixo e silveira. A miña voz, de tan usada, será o levísimo eco dun rumor: só fundamento de semente que apenas poderá rozar a intimidade choída dos galegos, estraña tribo incomprensíbel feita de tebra, vento e cantaría.

(VERSOS DO LUME E O VAGALUME, 1982)

DIMENSIÓS

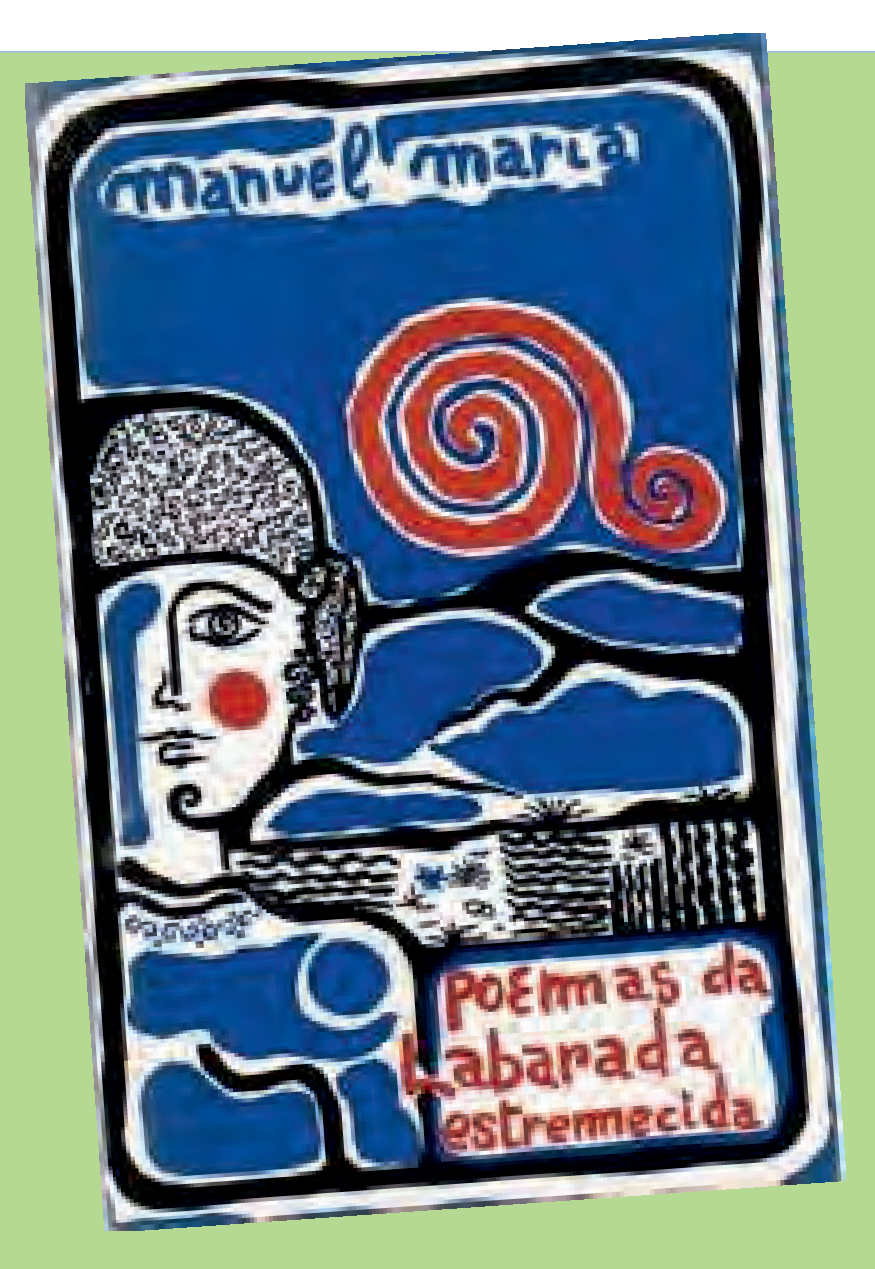
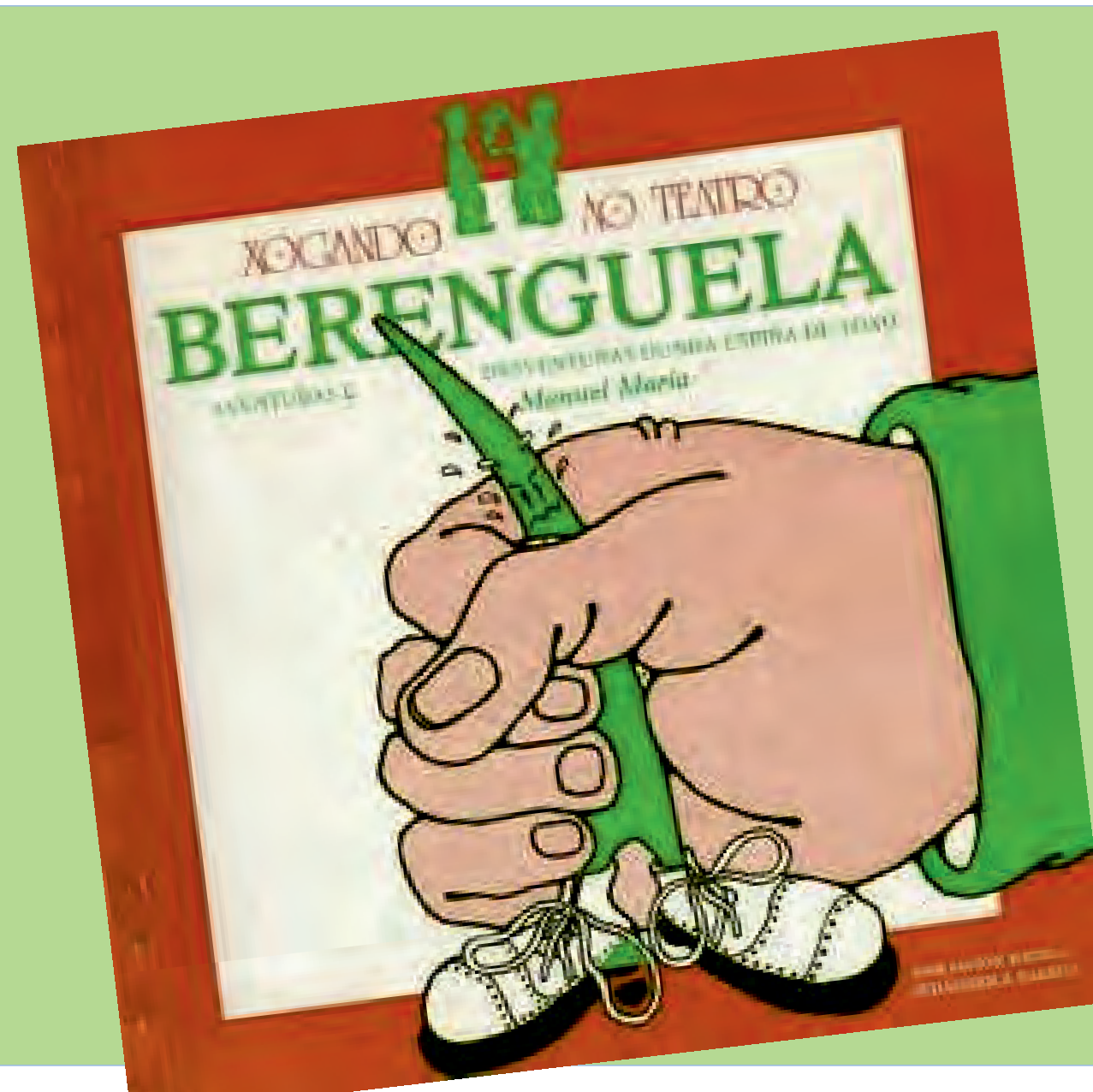
Ollada a Terra Chá dende as alturas é semellante a un mar en calma. Para medila só valen dúas mensuras: ferrados de corazón, fanegas de alma!

(TERRA CHÁ, 1954)

A Terra Chá sementes é:
un fovo aquí, outro acolá,
mil arbres, monte paso,
un ceo chumbo e tráxico
no que andan as aves a voar.
O resto é soedá.

Manuel María

De "Terra Chá", 1954

Manuel María

Letras Galegas 2016

A XENTE

A xente de Manuel María foi sempre a xente do común, a xente traballadora, a sufridora da opresión e as inxustizas, a xente amante e orgullosa de seu, da súa forma de vida e da súa cultura.

Manuel María reivindicou sempre a importancia da xente labrega, entre a que se criou e que modelou o seu carácter, que estivo sempre presente na súa obra

LABREGO

*Toda a miña xente
de labregos foi,
xunguidos á terra
con xugo de boi
...
(OS SOÑOS NA GAIOLA, 1972)*

O LABREGO

*Un labrego tan só é unha cousa
que case non repousa.*

*Da sementeira a seitura
pasando pola cava,
a súa vida é moi dura
e moi escrava.*

*Sempre trafegando,
arando,
sachando,
mallando,
gadañando,
percurando o gando.*

*Sempre a ollara parao ceo
con medo e con receo.*

*Sempre a sementar ilusión,
poñendo na semente o corazón,
para colleitar pobreza
e máis tristura [...]*

VERSOS PARA CANTAR EN
FEIRAS E ROMAXES (1969)

BARRO

*1
Estes dous pobos, Bonxe e Silvarrei
tan soi teñen barro de boa lei.
As terras son malas, malas, malas
e de pouco ou de nada val labralas:
teñen barro somente e barreiros!
No país non hai outros cacharreiros
que lle teñan ó seu oficio tanta lei
como as xentes de Bonxe e Silvarrei!
...*

(TERRA CHÁ, 1954)

OBREIROS

*Albaneis, canteiros, barrendeiros;
peós
das construcións;
portuarios, barreneiros, mineiros;
carpinteiros, mecánicos, especialistas,
chapistas e electricistas;
obreiros non cualificados
e explotados;
homes enteiros
que deixades a vida e o suor
por un anaco de pan*

...
(VERSOS PARA CANTAR EN FEIRAS E ROMAXES, 1969)

Manuel María

Letras Galegas 2016

A NATUREZA

O coñecemento e o apego á natureza aparece ao longo de toda a obra de Manuel María. O poeta asume desde o primeiro momento a defensa de todos os elementos que a conforman, desde o máis pequeno dos regatos ao río principal, as árbores, as criaturas grandes e pequenas, as plantas silvestres e as plantas que dan de comer, os animais que traballan e os que gozan da vida en liberdade... Ningún elemento foi alleo, ou deixado de ter en conta, e todos foron tratados cun intenso agarimo e un afectuoso sentimento. A súa visión ecocéntrica fai que trate por igual humanidade, animais, natureza e planeta.

AO REGATO DO CEPELO

O pequeno e humilde regato do Cepelo, que nace e morre na miña propia tribo, ten a sutil fraxilidade dun salouco, o delicado arpexio máxico dun chíó e pasa, como unha canción de amor, rozando e agarimando á terra lene, pura, estremecida e alertada. A inclíbel levedade da súa auga faise fidel espello para levar consigo a miña imaxe: única eternidade que a piedade dos deuses me concede.

(A LUZ RESUCITADA, 1984)

“Cándo faremos un mundo no que poidan cantar libremente en paz, en auténtica irmandade, homes, ventos, planetas, ríos e paxaros?”

O MAR

Fala o mariñeiro:

A auga é unha chá longa e ancha sen carballos, sen gaitas. Só o trebón mouro da noite. O vento loitando co velamio, ladrando como un can doente para nos encher de medo a min e máis á auga. É todo o que teño que dicir: amo o vento do Océano. Amo a soedade, a cor da auga. A terra sempre está lonxe e un sinto pouco as súas soidades. O mar é diferente: é saudade núa.

...

(MAR MAIOR, 1963)

NUBES

Unha nube é un fume melancólico, un río do revés, unha ameaza de tronada, un inalcanzábel paraíso, un soño a medio construír, un máxico espello viaxeiro, unha ave estraña e ceibe, un enorme salouco xigantesco. Mais un vive nas nubes e nunca revelará o seu segredo.

(A LUZ RESUCITADA, 1984)

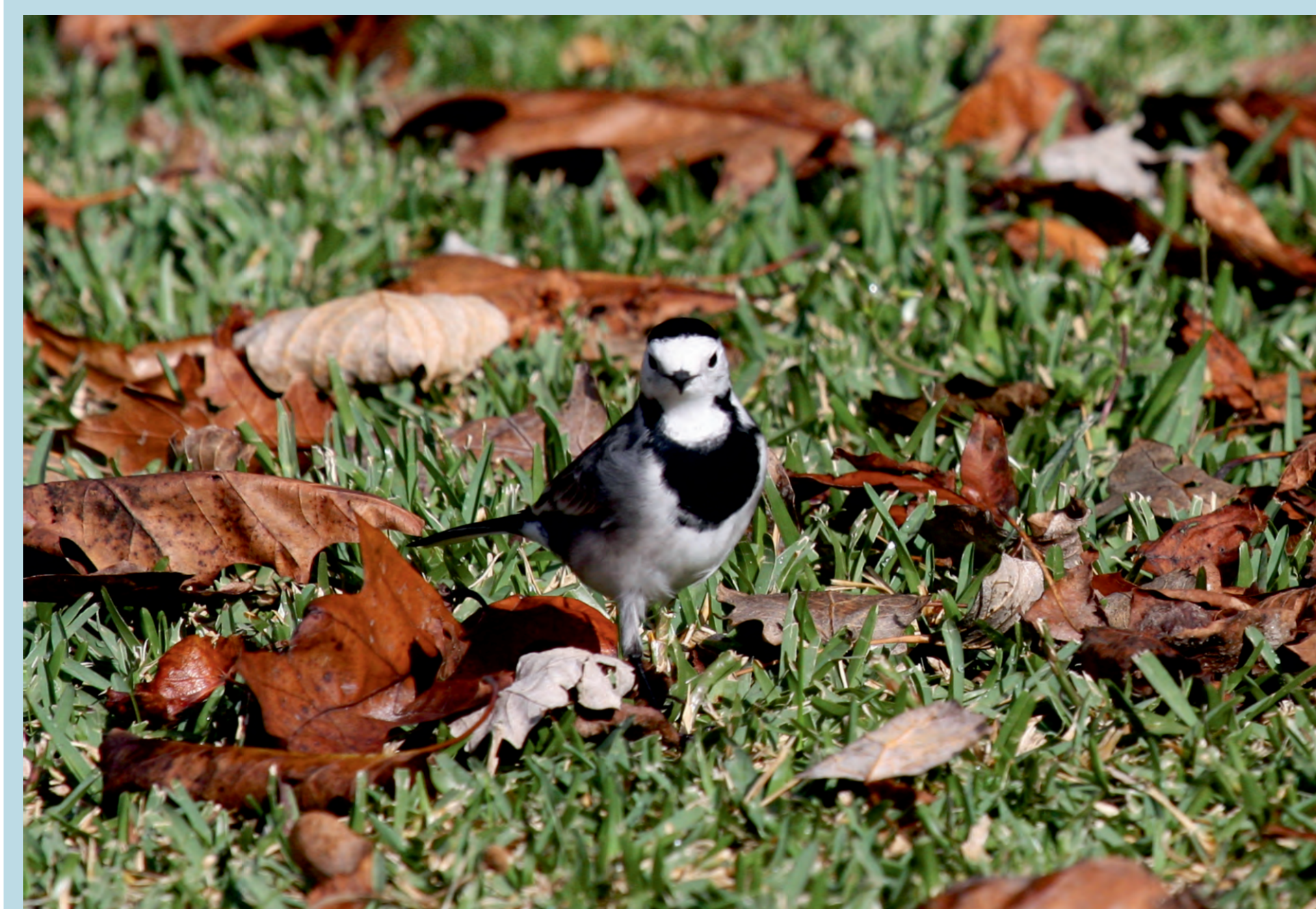

ODE AO NACEMENTO DUNHA FOLLA

*Qué cantidade de marabilla
foi precisa para que
se producira este prodixio?
Qué dor ou que alegría
sentiu a árbore
cando esta folla
xurdiu á luz de súpeto?
Que lle diría o vento
cando a ollou?
Cando se menea e vibra:
Qué segredo ou mensaxe
nos quere transmitir?
Cómo e de que xeito
tivo que adelgazar a terra,
rubir árbore enriba, facerse
vidro musical e transparente
e ser delicada folla estremecida?*

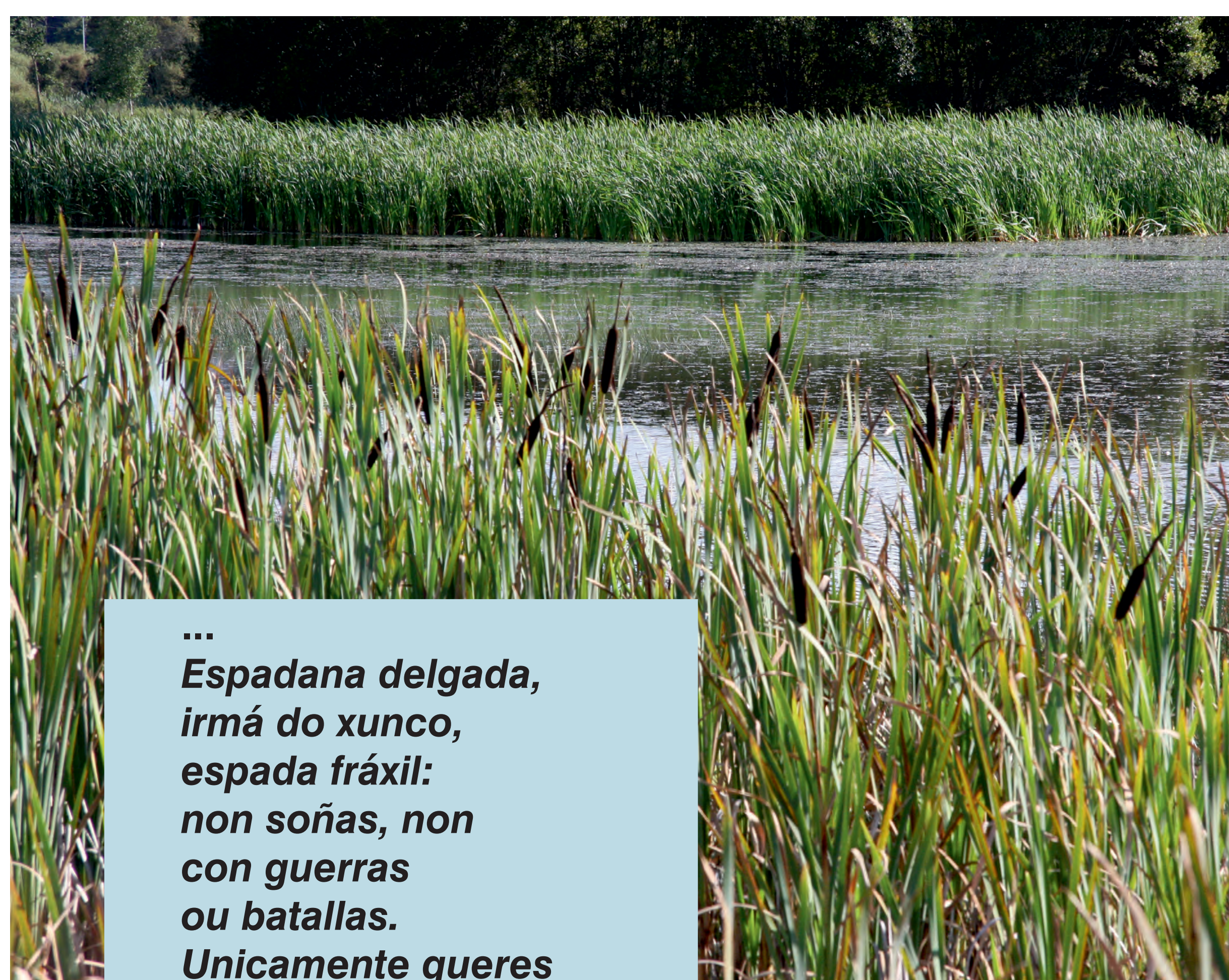
(AS LÚCIDAS LÚAS DO OUTONO, 1988)

LABANDEIRA

*Teño que volver a desandar novamente
o camiño que leva a miña infancia
para poder atoparte, labandeira,
compaña do labrego, paxaro de pasos
miúdos e nerviosos, a correr,
con medo apresurado, detrás do arado
que abría a terra moura e tépeda
para sementar o centeo polo Outono.
Evoco o teu peteiro fino;
o teu rabo longo, movéndose
como unha bandeiriña dada ao vento
e, sobor de todo, lembro o medo teu.
Agora, despois de tantos anos,
abro os ollos e podo comprender
a razón da túa plumaxe moura:
é o loito que traes sempre, sempre
en sinal de dor, polo teu medo.*

(A LUZ RESUCITADA, 1984)

...
*Espadana delgada,
irmá do xunco,
espada fráxil:
non soñas, non
con guerras
ou batallas.
Unicamente queres
escoitar as aves,
amparar galiñoas,
parrulos e lavancos.
Fraga mínima da auga,
pequeno bosque
onde cantan
e demoran os ventos
que rizan e agariman
as ondas da lagoa.*

(POEMAS PARA DICIRLLE
A DÚAS LAGOAS, 1994)

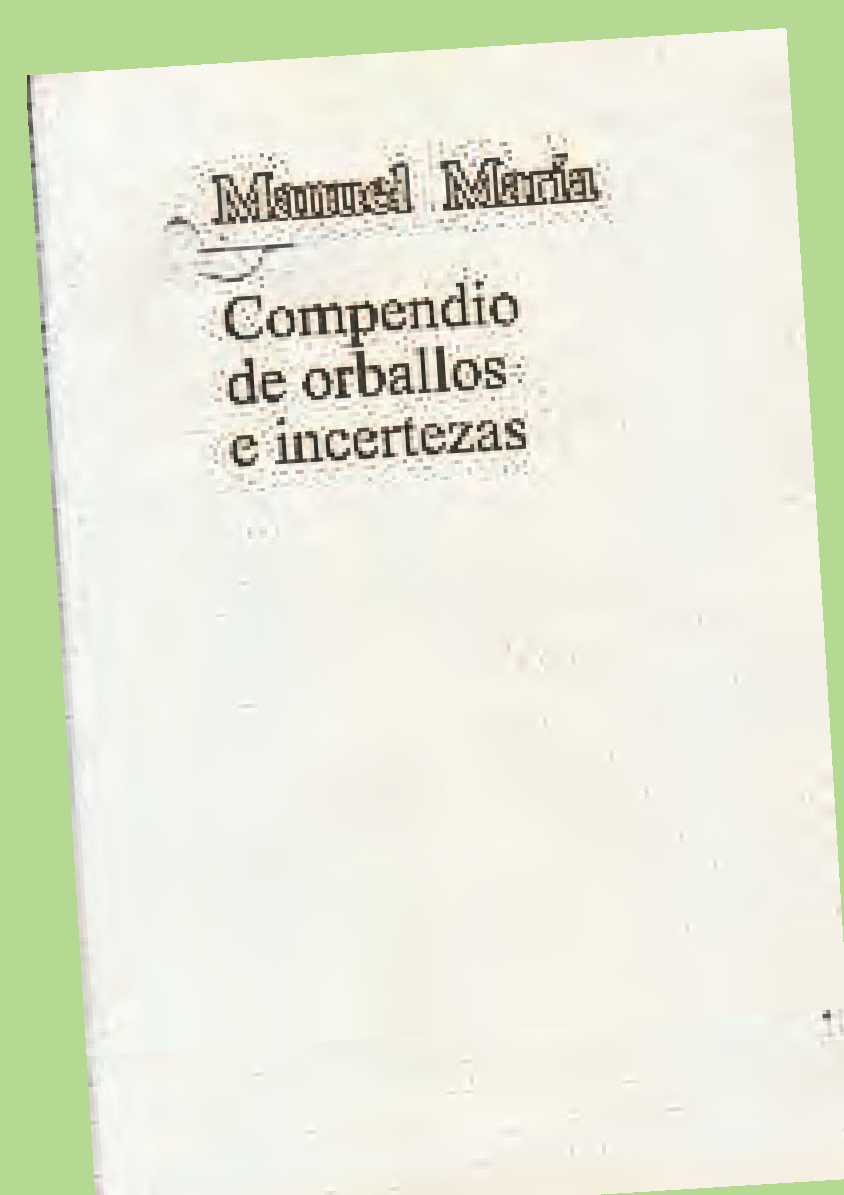
A VACA

*A señora Vaca
traballa sen tasa,
mantén a súa cría
dá leite prá casa.*

...
*A señora Vaca
é humilde e mansa:
non sei que misterio
na súa ollada cansa!*

*Non sei que misterio
nos seus ollos quedos
que semellan feitos
de noites e medos!*

(OS SOÑOS NA GAIOLA, 1972)

Manuel María

Letras Galegas 2016

O MIÑO

O Miño, pola súa súa condición de río principal de Galiza, por ser o río máis grande que corre pola súa Terra Chá e pola súa tribo, pola proximidade á súa casa e por ser lugar de lecer dos tempos da infancia, ten para Manuel María un significado especial que aparece reflectido en moitas das súas composicións. É o tema do poemario “O Miño canle de luz e néboa”.

...
*Ouh Miño solemne, caudal e poderoso,
capitán dos mil ríos,
presidente de todos os regatos,
dono e señor das augas
que fertilizan e purifican
o ser e o existir do meu país!*

...
(O MIÑO CANLE DE LUZ E NÉBOA, 1996)

AVISO

...
O autor procurou, na medida das súas escasas e limitadas forzas, con este libro, dicirlle ao Miño, na actualidade tan agredido, o seu apaixonado amor, contando e cantando, como pode e sabe, os traballos e os días do noso Grande Río. Non en vano as súas caudalosas augas arrolaron o noso berce, asombraron a nosa infancia, puxéronlle alegre e desbordada música ás poderosas paixós e desasosegos da nosa adolescencia e xuventude e, nos anos da nosa madurez, o seu monótono rumor encheu a nosa melancónica nostalxia, pois a vida non nos permitiu permanecer ao pé do Miño natal como era o noso desexo, para, á súa beira, ir gastando as nosas horas medidas polas mansas ou alporizadas ondas.

...

O MIÑO CANLE DE LUZ E NÉBOA, Manuel María, 1996

POEMA DAS NÉBOAS MIÑOTAS

*Esta néboa que nace no corazón do río
e sube ao azul como unha ofrenda:
será cecais corpo de canción,
palabra de amor irreprimíbel
que a auga lle di ao universo...?
Ou poderá ser o mesmo río
saíndo de si mesmo para darse
ao mundo que está no seu entorno
facéndose suspiro,
confundíndose
co azul transparente e rematando
sendo un leve tremor emocionado
perceptíbel somentes para aqueles
que só abren os ollos ás lembranzas?*

...

MUÍÑO

...

*Falade dos grandes muíños do pai Miño
cheos de fachenda, gravidade e poder:
as enormes aceas de xigantescas moas
triturando fanegas e fanegas de grao limpo
cunha grande lentitude: ignoraban o tempo.*

...

Manuel María

Letras Galegas 2016

O IDIOMA

O noso idioma é a luz.

Manuel María identifica o idioma galego como o sinal de identidade de Galiza, de aí a súa loita por normalizar a situación da nosa lingua. En toda a súa obra e na súa actividade vital aparece a defensa do idioma e do dereito dos galegos e galegas a usalo en todos os campos da vida. Compuxo poemas sobre a temática da lingua, deu multitude de conferencias, colaborou con cantautores galegos e traballou intensamente a prol da súa difusión e do seu recoñecemento creando e mantendo ao longo de moitos anos a colección e a Editorial Xistral.

CANTO AO IDIOMA GALEGO

*Idioma meu, homilde, nidio, popular,
labrego, suburbial e mariñeiro
que fas avergoñar
ao burgués, ao señorito e ao tendeiro:
levas sangue do povo
e raigañas escuras
que anuncian un día novo
sen mágoas nin tristuras.*

...

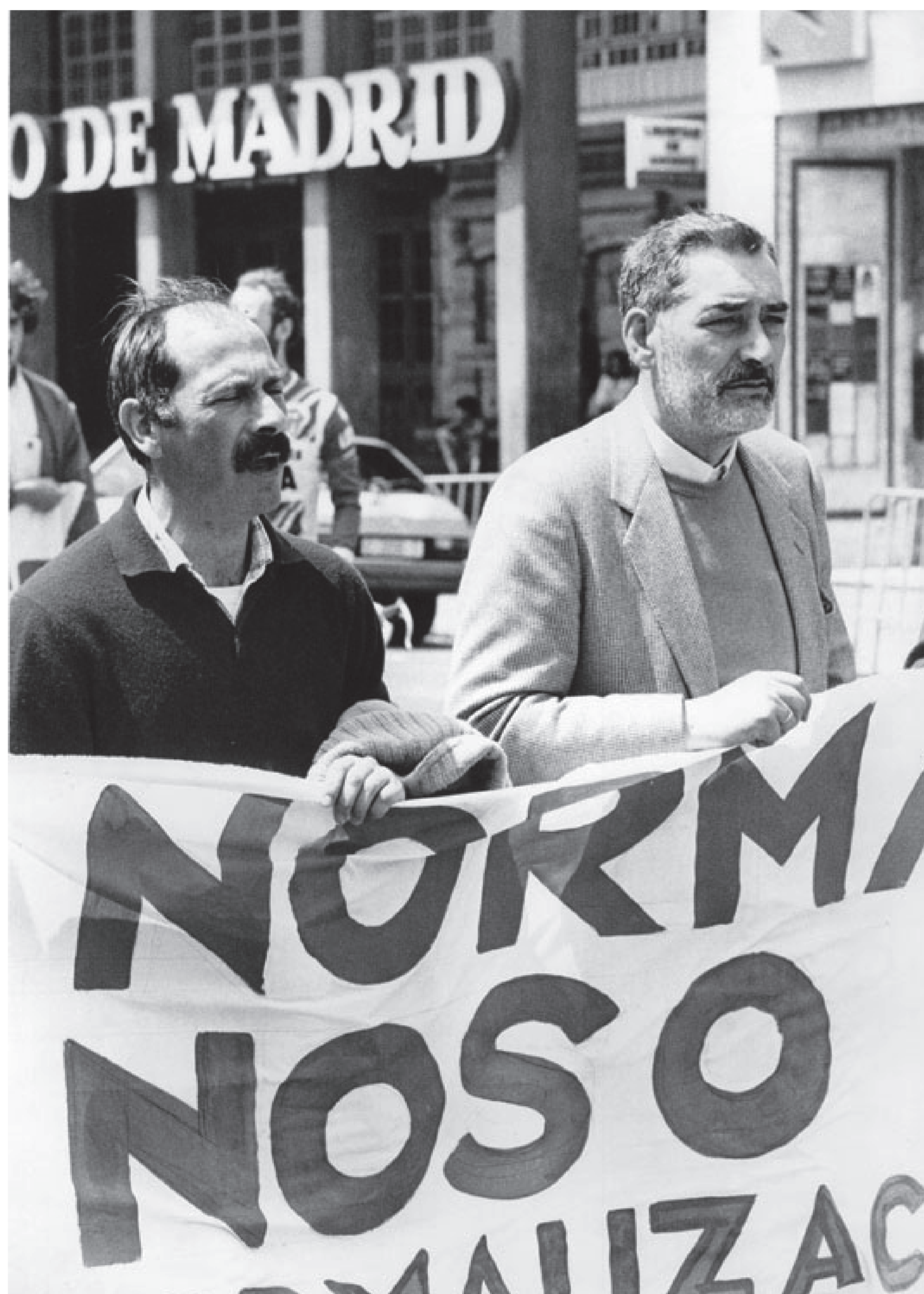
(CANTOS RODADOS PARA
ALLEADOS E COLONIZADOS, 1976)

Manuel María coa súa nai

...“As palabras que lle ensinache a miña nai e a meu pai, e que eles me transmitiron”. Palabras que veñen dos devanceiros e que foron facendo ao noso pobo. O idioma non é, exclusivamente, noso: pertence aos devanceiros e aos que nos sucedan. Nós unicamente recibimos a lingua en usufructo e temos a obriga de conservala e melloralala... Se un idioma morre, morre tamén o pobo que o fala...

(MANUEL MARÍA “A TERRA CHA POESÍA E PAISAXE”,
DISCURSO DE INGRESO NA RAG, 2003)

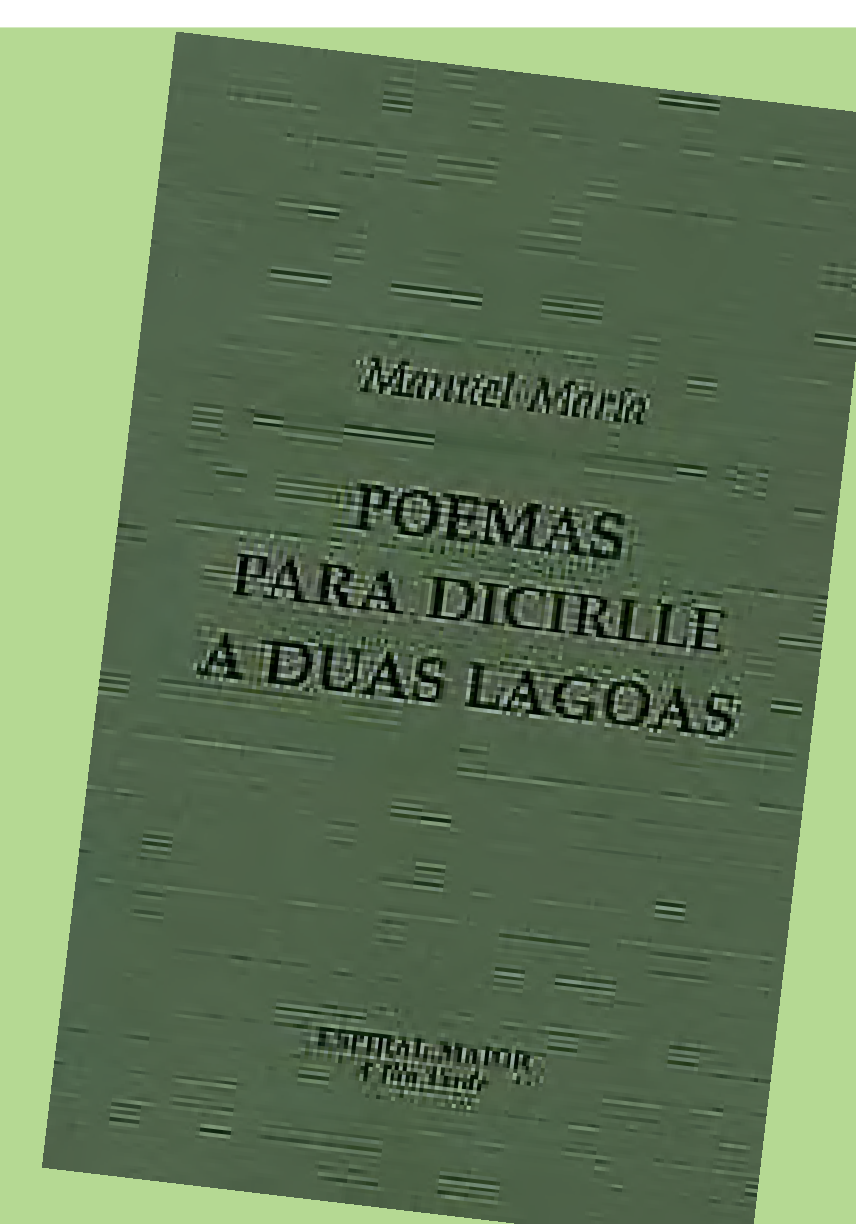
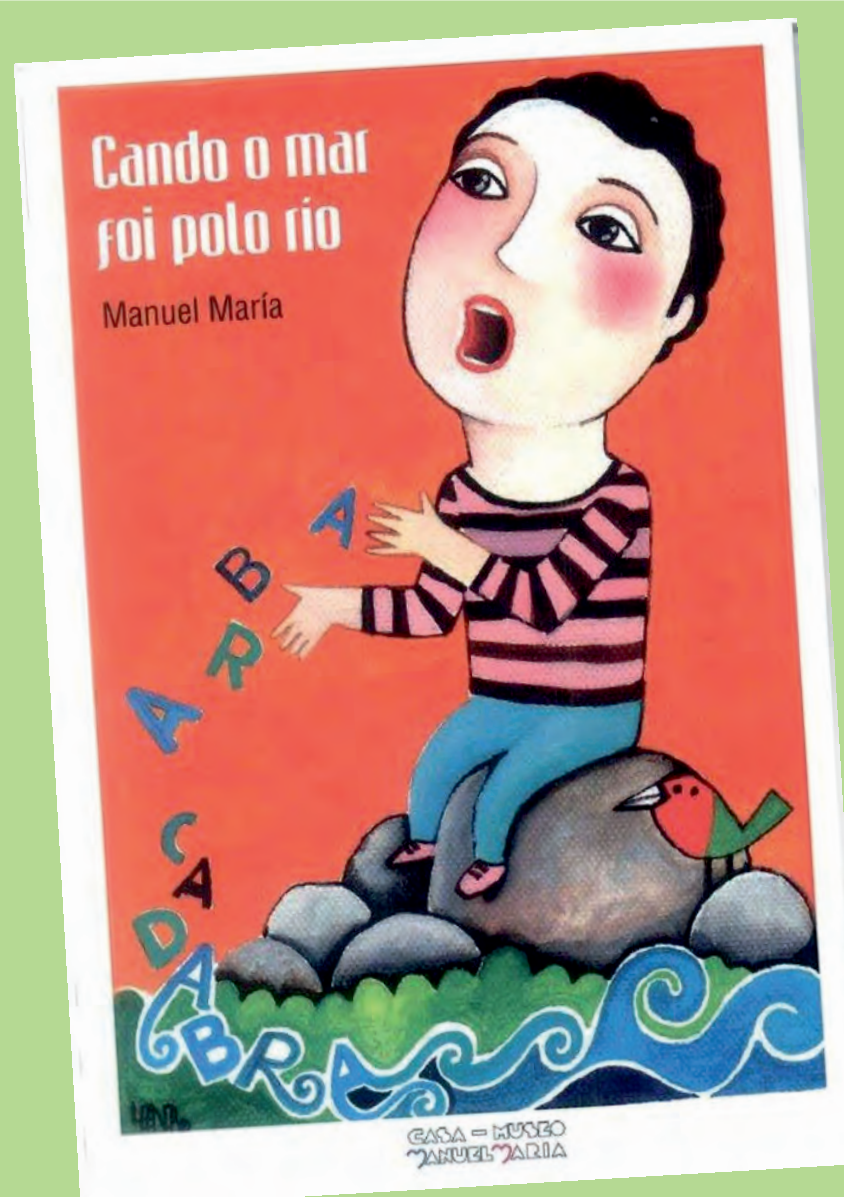
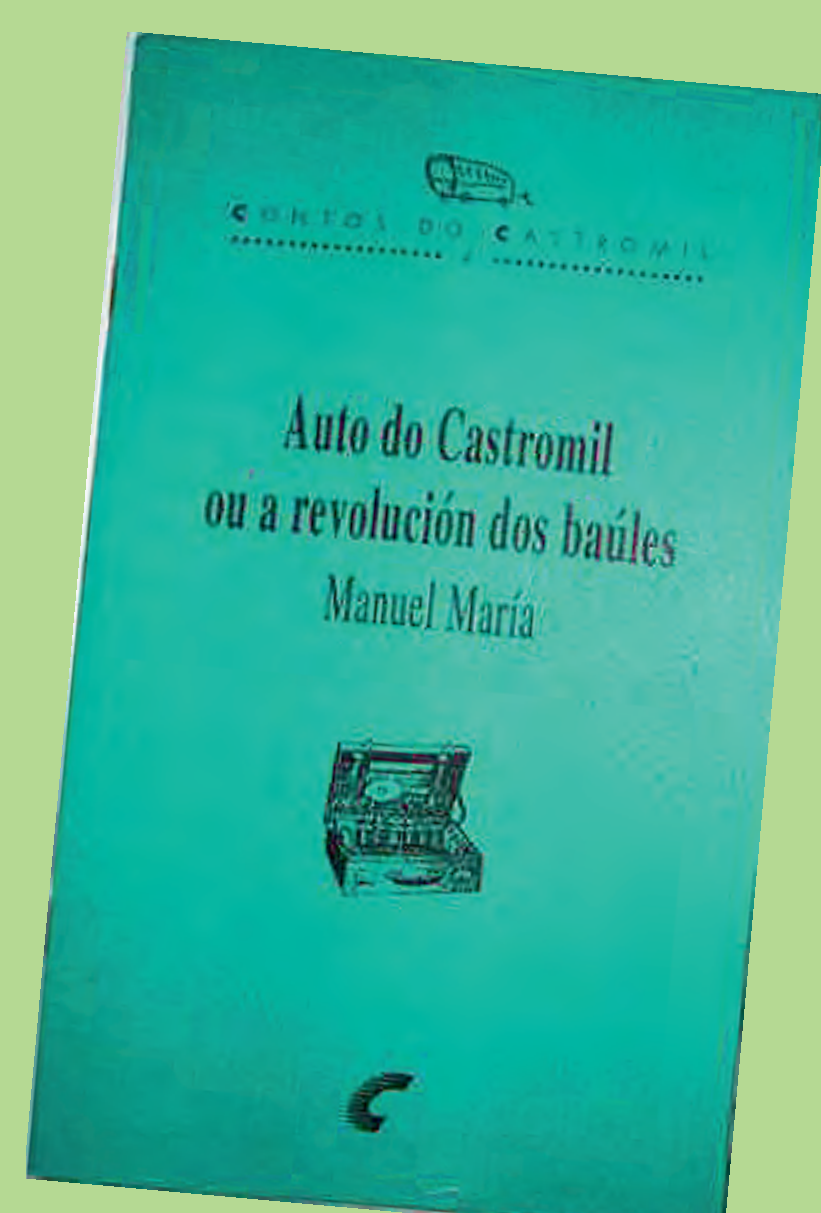
Manuel María con Lois Diéguez nunha manifestación en defensa da lingua.

7

*A fala é comunión e sentimento,
historia compartida intimamente,
sufrimento de todos,
amor de cada un
e tamén amor de todo o pobo,
laio e canción,
nai que nos abrangue e arrola,
estrela miragreira que nos guía
e fai que os nosos corazóns
latexen xuntos.
A fala é a voz de terra
e máis do mar,
o vencello que nos xungue
no tempo cos que foron
e máis cos que han de ser.*

...

(VERSOS PARA UN PAÍS DE MINIFUNDIOS, 1969)

Manuel María

O IDIOMA (2)

Letras Galegas 2016

XISTRAL

Unha das iniciativas máis destacadas de Manuel María foi a creación da Editorial Xistral, en Lugo no ano 1952 na que se publicaron obras de Luz Pozo, Carballo Calero, Pura Vázquez, Cabanillas... O traballo continuou en Monforte, con Saleta. Na colección Val de Lemos viron a luz obras de Celso Emilio Ferreiro, Xosé Neira Vilas ou Bernardino Graña; e escritores noveis, como Lois Diéguez, Darío Xohán Cabana, Margarita Ledo Andiñón, Luís Álvarez Pousa, Fiz Vergara Vilariño, Xosé Lois García..

Ánxel Fole, Manuel María e Fiz Vergara Vilariño, na feira do libro de Sarria (1981)

A FALA

*O idioma é a chave
coa que abrimos o mundo.
(...)*

*O idioma é un herdo,
patrimonio do povo,
maxicamente vello,
eternamente novo.*

*O idioma é a patria,
a esencia máis nosa,
a creación común
meirande e poderosa.*

*O idioma é a forza
que nos xungue e sostén.
Se perdemos a fala
non seremos ningún!
(...)*

*Renunciar ó idioma
é ser mudo e morrer.
¡Precisamos a lingua
se queremos vencer!
(...)*

(AS RÚAS DO VENTO CEIBE , 1979)

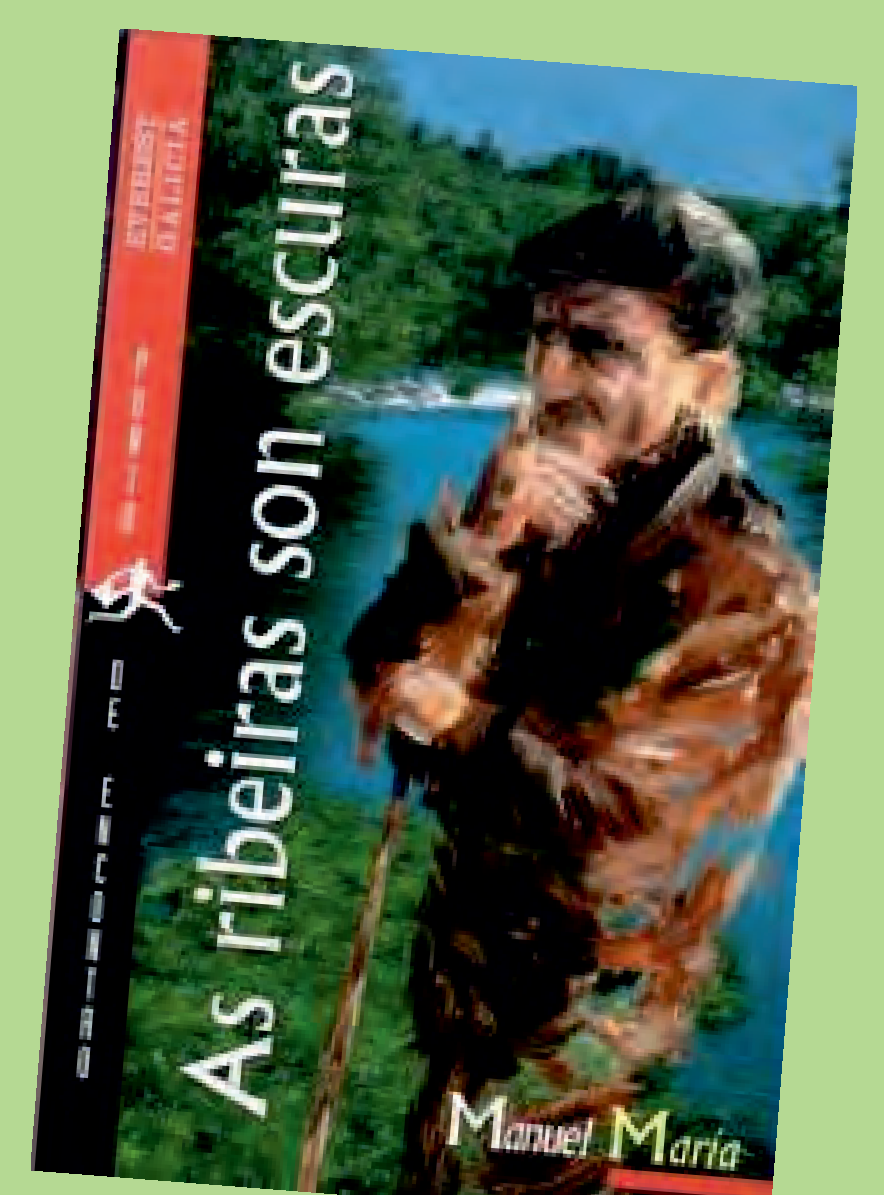
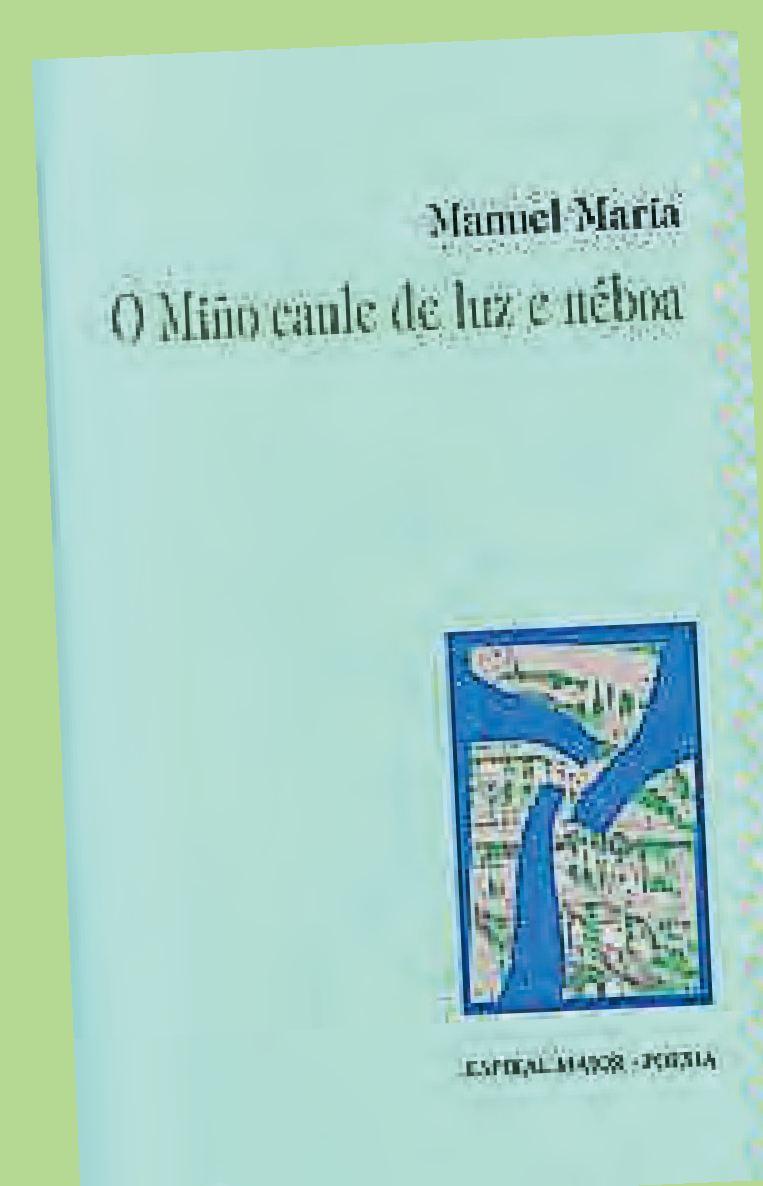
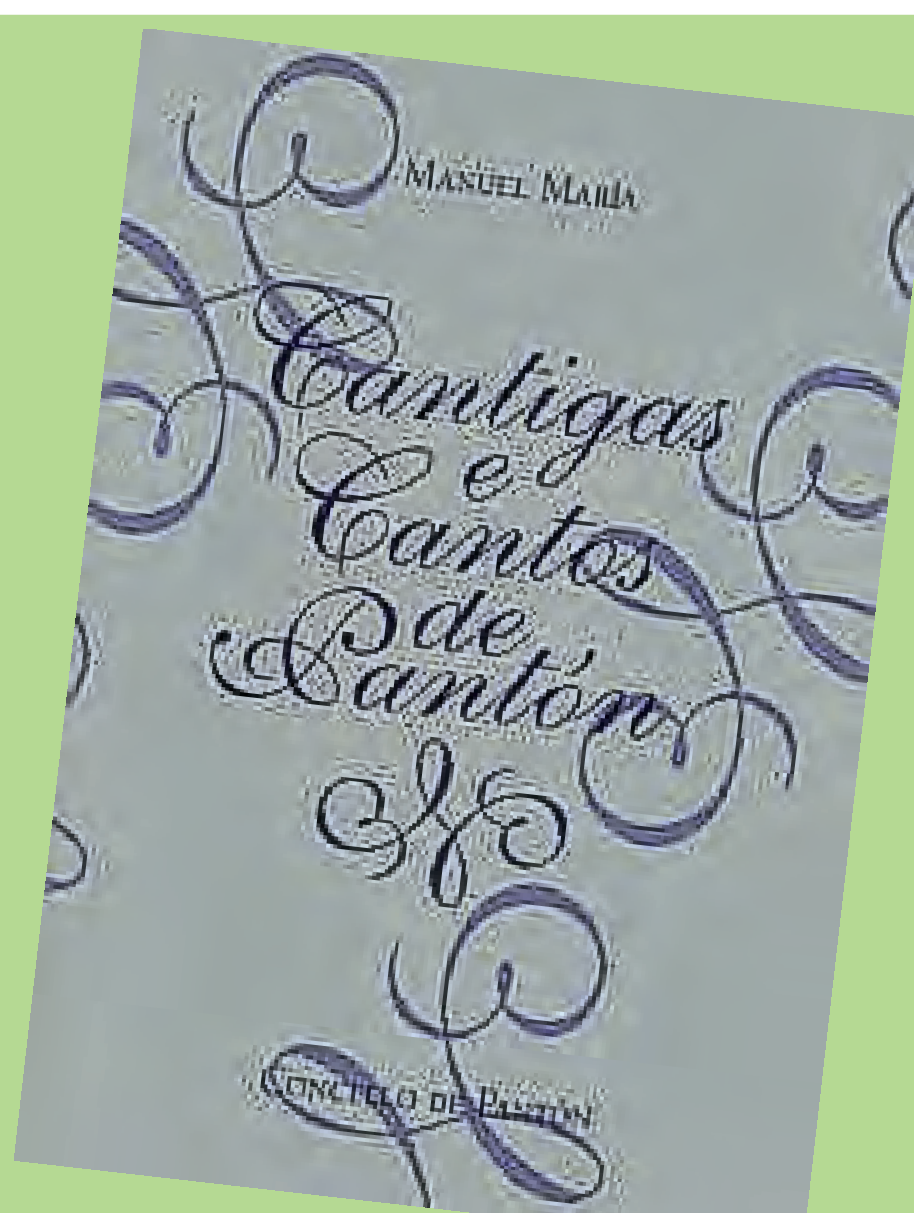
Manuel María no Correlingua (A Coruña)

Manuel María nunha Carreira da Lingua (Lugo)

Manuel María con Xulio Xiz, no programa "Literatura viva" da Radio Galega

Manuel María

Letras Galegas 2016

O PAÍS

Manuel María participou activamente na vida política galega, sempre no nacionalismo. Pensaba que a nosa literatura e a nosa cultura só se podían explicar e entender atendendo á realidade social, política e cultural do noso país. Foi un escritor comprometido con Galiza e co tempo que lle tocou vivir. A través da súa obra podemos percorrer moitos dos conflitos sociais ocorridos en Galiza na segunda metade do século XX. A súa voz estivo sempre do lado das clases populares, dos oprimidos, dos que padecían a historia. Foi un dos poucos escritores galegos que converteu a súa militancia política en materia literaria.

O ESCRITOR GALEGO

“O escritor galego debe escribir, en principio, para os galegos e coa mentalidade posta no seu país e non en Madrid. Se despois veñen as traducións, mellor que mellor. Entendo que algúns non se identifican co país nin coa súa cultura, aínda que empreguen o idioma. Escriben coma se a situación de Galiza estivese totalmente normalizada. Isto non quere dicir, de ningún xeito, que o escritor galego se teña que pechar ás culturas e ás novidades que se dan polo mundo. A literatura galega cómpre explicala e entendela dende unha óptica propia e non como un apéndice da española ou un subproduto de escolas e de modas, tal como veñen facendo críticos e historiadores. Se a nosa cultura non se explica dende a realidade socio-político-cultural do noso país, non se entende absolutamente nada”

XOSÉ M. DEL CAÑO. “CONVERSAS CON MANUEL MARÍA”

Galiza somos nós:
à xente e maila fala.
!Se buscas a Galiza
en ti tes que atopala!
Manuel María

Manuel María en Rianxo, nun acto de homenaxe a Castelao)

Manuel María foi militante da UPG e do BNG e formou parte das súas candidaturas municipais, estatais e europeas.

Unha das últimas campañas coas que colaborou Manuel María foi coa Burla Negra e a Plataforma Nunca Máis a raíz do desastre do Prestige.

No acto de colocación dunha placa na casa onde viveu Cabanillas, en Barakaldo, 1990.

Manuel María colaborou de xeito activo coa Asociación Sociopedagóxica Galega.

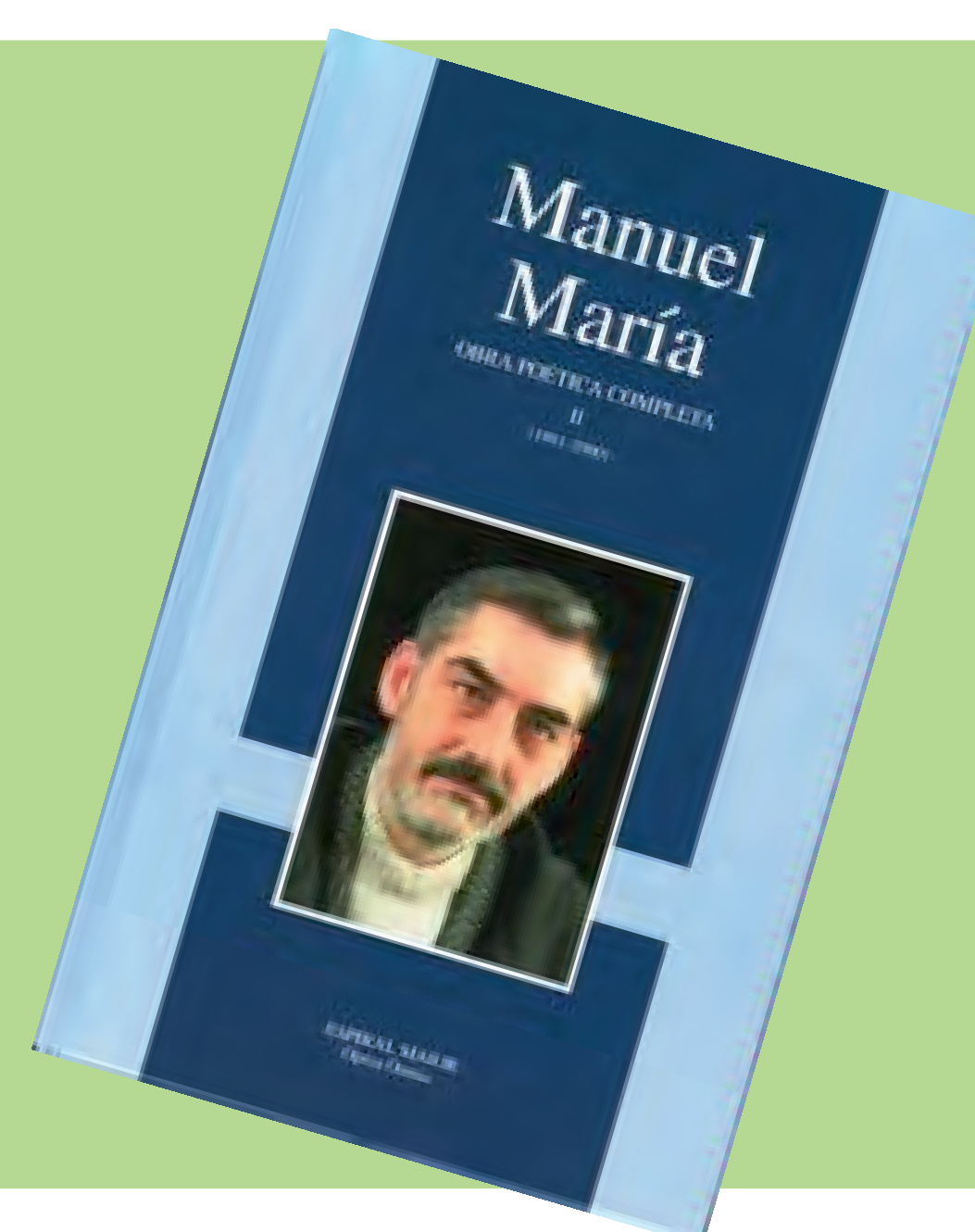
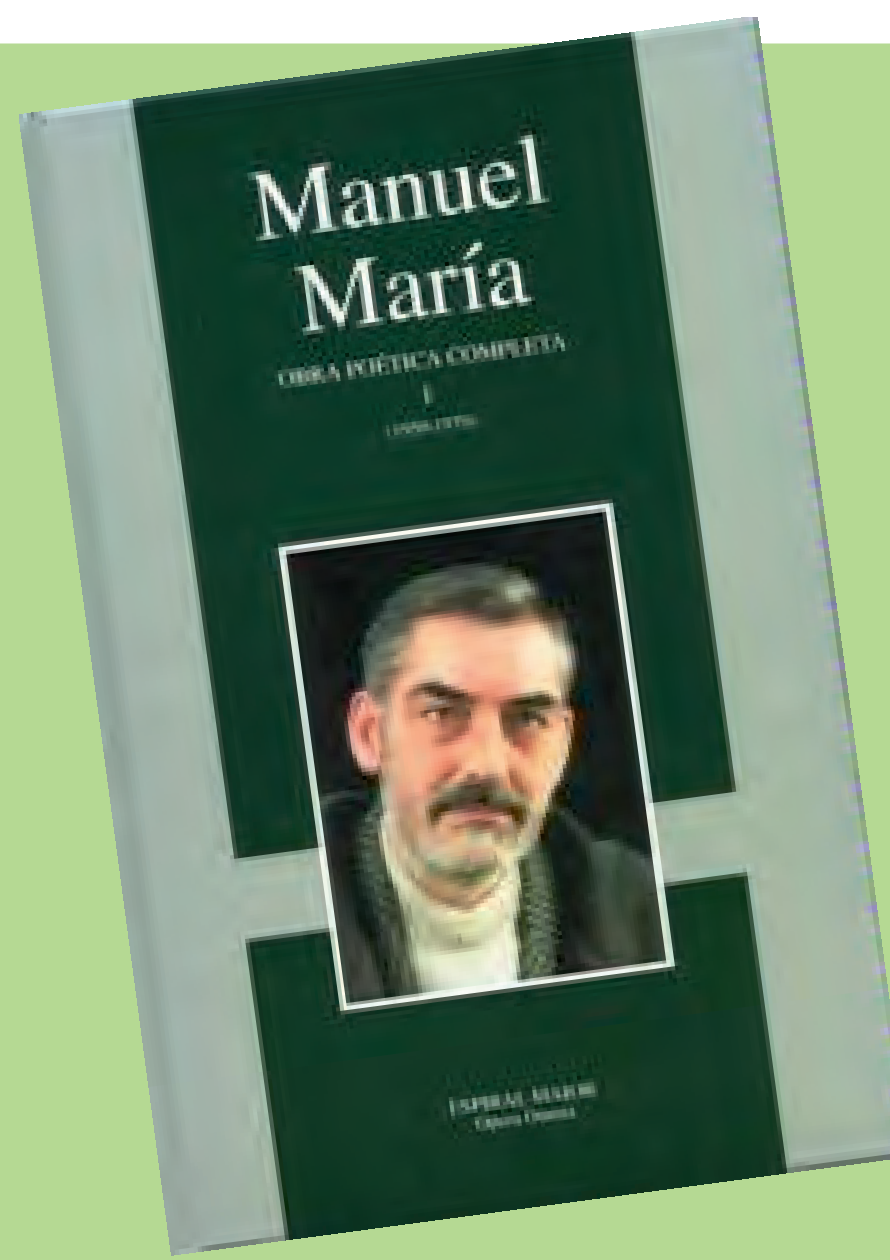
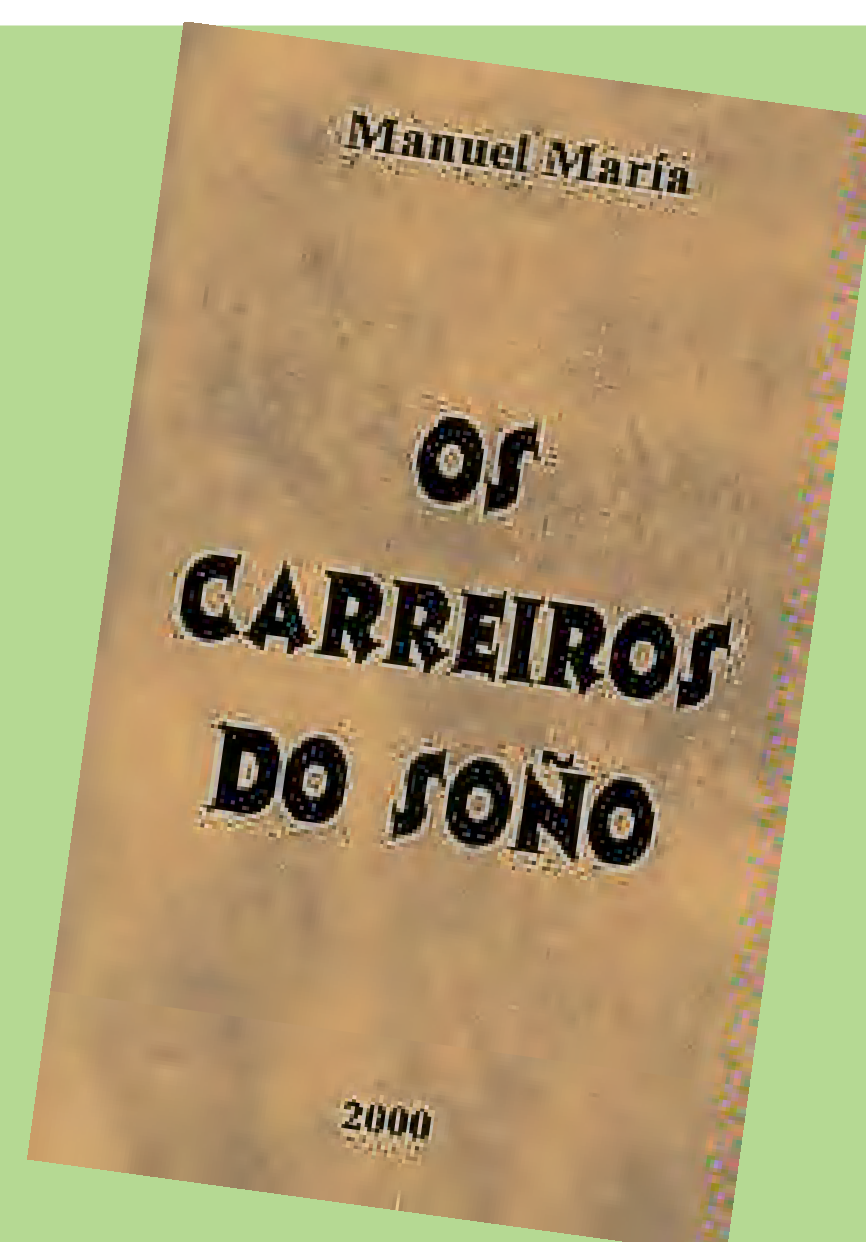

Nunha homenaxe a Alenxandre Bóveda, A Coruña, 2002.

**Compre afogar as bágoas,
bebelas si é preciso.
É urxente que a carraxe
nos acenda, que o seu
lume queime os nosos
prexuícios, a nosa vella**

**mansedume de bois cansos.
Compre que a nosa carraxe
coletiva -agora non
estamos para gaitas-
incendie, queime, purifique
o eido abandonado, ermo,
cuberto de silveiras
i herbas ruís que é
a nosa terra.
Despois
de feito o gran fumazo
hai que volver arar
a terra con potentes
tratores; logo, estercala.
Entón é o tempo de espetar
ben no fondo de todo,
a semente escolmada.**

(VERSOS PARA UN PAÍS DE MINIFUNDIOS, 1969)

Manuel María

Letras Galegas 2016

Manuel María pensou sempre nos nenos e nas nenas como futuro, e na súa necesaria formación, enchendo con obras de calidade documental e artística as carencias da época para dar a coñecer a realidade próxima cotián e as lembranzas.

“Os soños na gaiola” e “As rúas do vento ceibe” foron o primeiros libros de poemas dos que se dispuxo como material didáctico infantil en galego. Moitas pezas destes libros foron musicadas e grabadas en discos.

OBRA INFANTIL E XUVENIL

- Os soños na gaiola (versos pra nenos), 1958.
- As rúas do vento ceibe, 1979.
- A tribo ten catro ríos, 1991.
- Unha sombra vai polo camiño. Como desapareceu a Atlántida e apareceron os lagartos. 1991.
- Cando o mar foi polo río, 1992.
- Novos contos para nenos, 1992.
- Viaxes e vagancias de M. P., 1994.
- As ribeiras son escuras, 1997.
- O bigote de Mimí, 2003.

“Eu andei por case todas as escolas de Galiza e resulta, como se di agora, moi gratificante. Teño experiencias moi boas de diálogos moi agudos, máis incluso que con universitarios”

Manuel María.

CARTA AOS NENOS

Queridos nenos:

Un servidor, que xa ten canas e un gran bigote que lle comeza a pesar, vai para vello. Nas súas horas de soedade lembra a súa lonxana infancia campesiña. Desas lembranzas foron nacendo os versos que seguen. Os versos que este humilde autor botou de menos cando el era neno. Versos que, por outra banda, non había na literatura galega e que tan precisos son. Eu quixera encher, en parte, ese oco. Perdoádeme si non acertei.

E moitas grazas a vós, nenos, a todos os nenos, cando escribín estes poemas volvíñ de novo á miña infancia. E coa lonxana música da miña infancia, que ía durmida dentro de min que despertou de novo, compuxen estes versos. Que sexan do voso agrado.

Voso amigo sempre,
MANUEL MARÍA

(OS SOÑOS NA GAIOLA, 1968)

O ARCO DA VELLA

O arco da vella
no ceo subido
co seu colorín,
co seu colorido.

O arco da vella
con sete cores
que teñen, no ceo,
beleza de flores.

O arco da vella
no ceo chantado
co seu colorín,
co seu colorado.

O arco da vella
é un arco triunfal
con sete guerreiros
que a ninguén fan mal.

O arco da vella
de luz feito é.
Resulta un milagre
que siga de pé!

(OS SOÑOS NA GAIOLA, 1972)

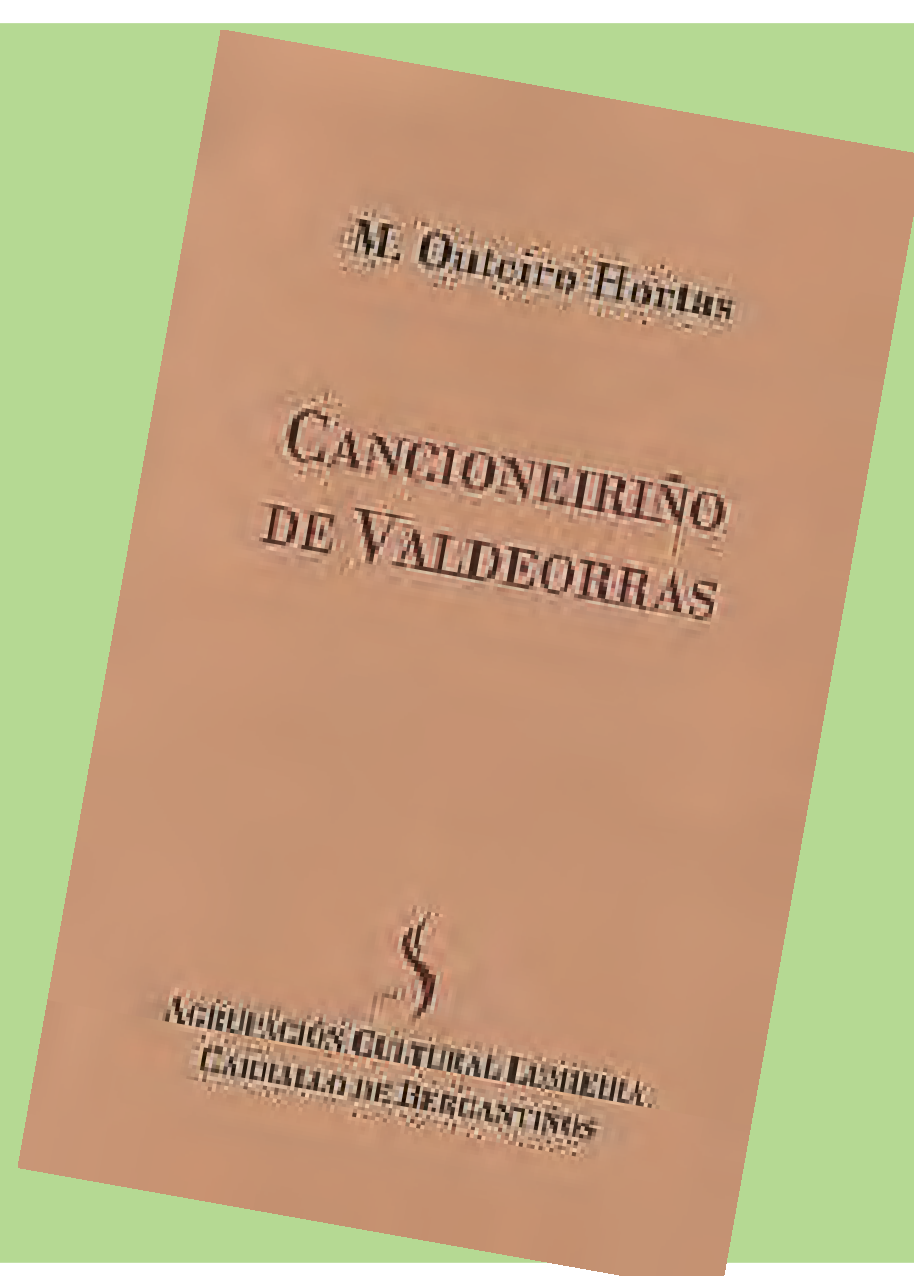
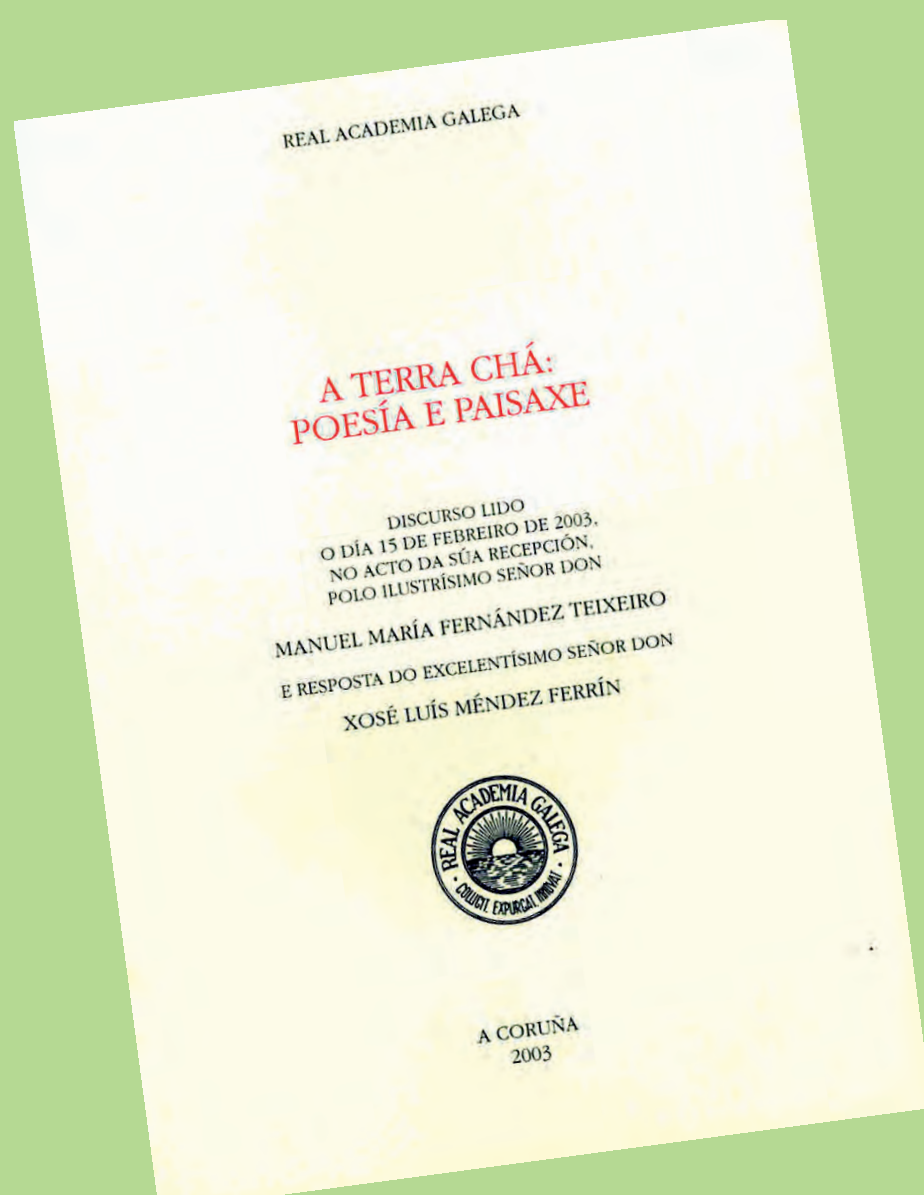
CARACOL

Caracol, col, col;
caracol, caracoleiro:
pon os teus cornos ao sol
xa que es tan frioleiro!

Ao lombo levas a casa,
caracol, caracoleiro:
e deixas cintas de seda
engalanando o carreiro!

Caracol, col, col;
caracol, caracolón:
pon os teus cornos ao sol
ao sol os teus cornos pon!

(OS SOÑOS NA GAIOLA, 1972)

Manuel María

Letras Galegas 2016

O poeta cultiva diversas facetas, pero onde mellor reflicte os seus ideais, expresa as propias intencións, ispe o seu sentir e o seu sentimento máis fondo é cando aborda temas íntimos e persoais. Estes aspectos onde mellor se expresan na obra de Manuel María é nos primeiros traballos e nos libros da etapa final. Estamos diante dun dos escritores que ten un dos cancioneros amorosos máis completo e rico da literatura galega. O amor (á terra, ás xentes, a Saleta...) inspirou moita da obra de Manuel María

*Fuche ti quen me deprende
que o amor é un esforzo
que se fai intre a intre,
día a día,
ano a ano,
vida a vida.
O amor é manter acesa
a chama inesplicable
que nos deslumbrou,
cuidar a roseira
que naceu sen saber
como
na terra do noso sentimento.
O amor é conservar
inmarcesible
a única rosa
que non se repite
endexamais.*

(POEMAS DA LABARADA ESTREMECIDA, 1981).
(Libro dedicado a Saleta)

“Para SALETA, despois de tantos anos
sempre nidia labarada estremecida”

ÍNTIMO E PERSOAL

ROSAS

*Sempre a rosa. Sempre:
a forma,
a cor,
o recendo,
a luz,
a perfección da rosa.
Prefiro a rosa vermella.
E amo a rosa branca
porque cando lle digo
simplemente: ROSA,
entorna os ollos,
treme
e ruborece.*

(A LUZ RESUCITADA, 1984)

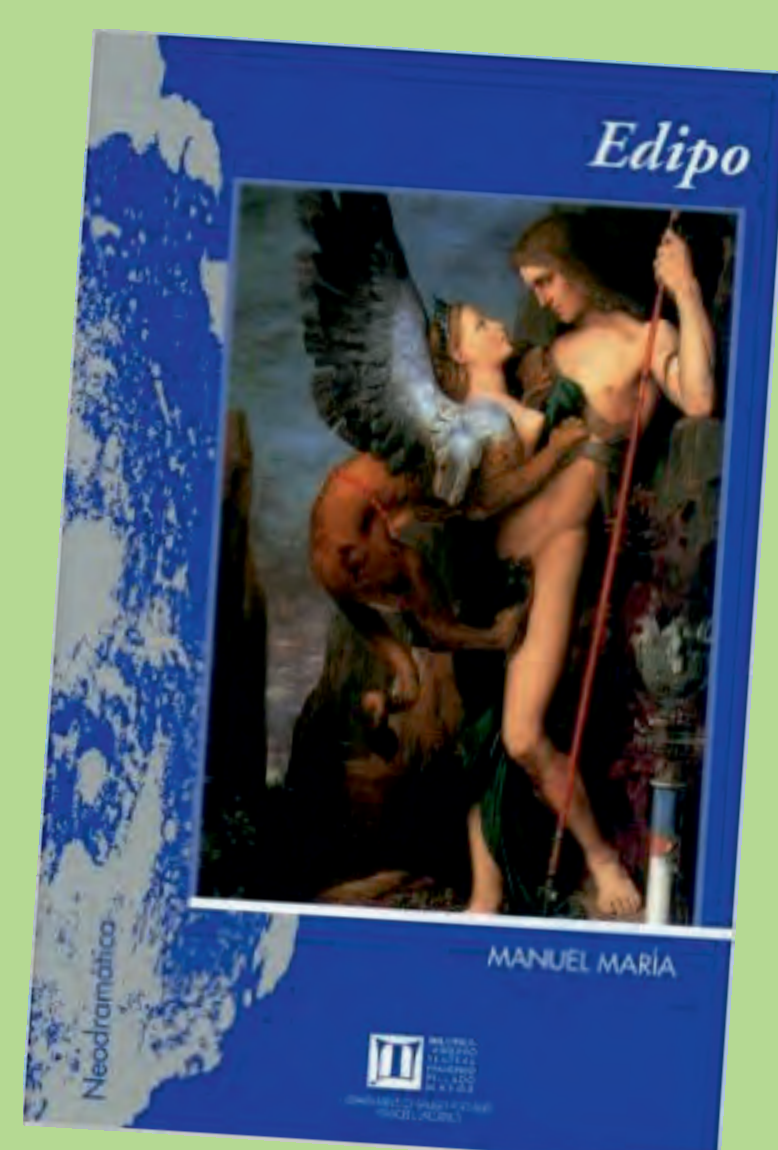
*Levamos toda a nosa vida amando,
a palabra,
loitando coas palabras,
en guerra coas palabras,
tentando vencelas,
denudalas
e ficar apenas
coa lúcida pureza da palabra
para que sexa unicamente
claridade,
música,
resplandor,
tremor puro
que poida
mover e conmover a creación.*

OS LONXES DO SOLPOR (2012)

A SALETA

*Non sei como agradecer tanta tenrura,
tantos días usados en común,
tantas horas de plenitude,
tanta beleza que enterraches en min,
tanta luz gastada simplemente
en ollarme envellecer: oficio duro,
doente, fatal e inevitábel.
Eu só teño, para celebrar a túa
nidia e inmarcesíbel primavera,
esta melancolía señardosa
semellante, cecais, a unha camelia
e as palabras murchas e acedas
que intentan florecer nos meus poemas.*

(A LUZ RESUCITADA, 1984)

Manuel María

Letras Galegas 2016

RECOÑECEMENTOS

A longa traxectoria, o compromiso sincero e a calidade do seu traballo foron recoñecidos en numerosas ocasións e moitos foron os parabéns, homenaxes e premios cos que foi destacado Manuel María.

- 1954: gaña os Xogos Florais de Ourense.
- 1966: primeiro premio “Frol Natural” nos I Xogos Florais de de Foz.
- 1976: gaña o I Concurso de guións cinematográficos de Nós, Cinematográfica Galega.
- 1987: foi nomeado fillo adoptivo de Monforte de Lemos.
- 1989: a Asociación Xermolos celebrou os Primeiros Encontros na Terra Chá.
- 1990: o Patronato Curros Enríquez concédelle o premio “Celanova, casa dos poetas”.
- 1994: recibe “Pedrón de Ouro”, outorgado en na Casa Museo de Rosalía de Castro.
- 1995: recibe unha homenaxe dos escritores lucense.
- 1995 a AS-PG tributoulle unha grande homenaxe no Teatro Rosalía de Castro (A Coruña), coincidindo coas XIX Xornadas do Ensino.
- 1996: a Federación de Libreiros de Galiza concédelle o “ Premio de autor”.
- 1997: a Asociación de Escritores en Lingua Galega organizou en Outeiro de Rei a homenaxe “O escritor na súa terra” na que se plantou un carballo, decubriuse un monumento conmemorativo e inaugurouse unha rúa co nome do poeta.
- 1999: concédeselle o premio Moncho Valcarce “Pola Promoción da Terra”
- 1999: recibe o premio “Otero Pedrayo”
- 2000: todos os centros de ensino da Terra Chá, xunto con colectivos culturais e concellos, deciden celebrar o 21 de marzo o “Día das Letras Chairegas”, dedicándolle o primeiro ano a Manuel María.
- 2007: constitúese a FUNDACIÓN MANUEL MARÍA DE ESTUDOS GALEGOS para manter o seu legado e a súa memoria.
- 2013: inaugúrase, na súa casa natal en Outeiro de Rei a CASA MUSEO MANUEL MARÍA.

Inauguración do monumento en Outeiro de Rei, levantado pola AELG con motivo da entrada do E de escritor. 1997

En Padrón, con motivo da entrega do Pedrón de Ouro, 1994.

En 1995 a AS-PG tributoulle unha grande homenaxe no Teatro Rosalía de Castro (A Coruña), coincidindo coas XIX Xornadas do Ensino.

BANDO

*Prohíbese, por orde da Alcaldía,
que medren porque si
as rosas do xardín municipal.
Dende agora as pombas teñen
que pedir licenza para voar.
Prohíbese á lúa
andar ceiba de noite polo ceo.
A lúa é unha tola que anda espida
dando mal exemplo ás nenas castas
e aos fillos de familia.
Pagarán trabucos os poetas.
Prohíbese soñar de 10 a 11.
Prohíbese tamén derramar bágoas.
Pódese chorar tan só cando hai sequía
pra que non fiquen baldeiros os pantanos.
Un só se pode emocionar
os Xoves e os Domingos
cando toca
a Banda do Concello no quiosco.
Están fóra da lei
as estrelas, a Primavera,
as flores e os paxaros.
Dáse este bando en tal e cal
para que se cumpra
de orde do alcalde.
Asinado, carimbado e rubricado.*

(DOCUMENTOS PERSONAIS, 1958)

Manuel María

IMAXES: Arquivos fotográficos: Fundación Manuel María, A Nosa Terra, Xea, Internet (varios)

GALIZA

***Galiza docemente
está ollando o mar:
ten vales e montañas
e terras para labrar!***

***Ten portos, mariñeiros,
ciudades e labregos
cargados de traballos,
cargados de trafegos!***

***Galiza é unha nai
velliña, soñadora:
na voz de gaita rise,
na voz da gaita chora!***

***Galiza é o que vemos:
a terra, o mar, o vento...
Pro hai outra Galiza
que vai no sentimento!***

***Galiza somos nós:
a xente a maila fala
si buscas a Galicia
en ti tes que atopala!***

(OS SOÑOS NA GAIOLA, 1968)

Mame María
Letras Galegas 2016